

ULUSLARARASI EGEMENLİK AÇISINDAN ALMANYA TEMEL ANAYASASI'NIN 24. MADDESİNİN ANALİZİ

Bedri ŞAHİN*

ÖZ

Bu çalışma, Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) Anayasası'nın 24. Madde'sinin egemenliğin uluslararası yorumuna odaklanmıştır ve bu maddenin Almanya'nın uluslararası arenada nasıl bir rol üstlendiğini incelemiştir. Spesifik olarak, 24-1 maddesi Almanya'nın belirli durumlarda egemenlik haklarını devredebileceğini ve uluslararası kuruluşlara üye olabileceğini açıklar. Bu madde, Almanya'nın egemenlik kavramının, özellikle Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlarla ilişkilerinde, geleneksel devlet egemenliği anlayışından ne ölçüde ayrıldığını göstermektedir. Bu hükümler, Almanya'nın belirli bir Hukuki ve politik entegrasyona rıza göstererek egemenlik haklarını devretmeyi seçtiği bir dünya düzenini imâ etmektedir. 24. Madde, uluslararası ilişkilerin sürekli değişen ve karmaşık doğası karşısında bir uyum mekanizması olarak işlev görmektedir. Uluslararası arenada, daha entegre ve karmaşık bir dünya düzeninde, Almanya'nın egemenlik algısı ve uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesi, bu maddenin hükümleri çerçevesinde şekillenir. Ayrıca, maddenin geniş kapsamlı doğası, Almanya'nın gelecekte karşılaşılabileceği zorluklarla başa çıkma kapasitesine de hizmet etmektedir. Bu özellik, Almanya'nın egemenlik anlayışının evrimsel sürecine ve değişen uluslararası koşullara uyum sağlama yeteneğine imkân tanır. Bu belirsizlik, anayasanın esnekliğini ve uyum yeteneğini desteklerken, aynı zamanda Almanya'nın anayasal değerlerine olan bağlılığını da korur.

Anahtar Kelimeler: Almanya Anayasası, 24. Madde, Uluslararası Egemenlik, Uluslararası Bağımsızlık.

ANALYSIS OF ARTICLE 24 OF THE GERMAN BASIC CONSTITUTION FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL SOVEREIGNTY

ABSTRACT

This study focuses on the international interpretation of sovereignty in Article 24 of the Constitution of the Federal Republic of Germany (FAC) and analyses the role of this article in the international arena. Specifically, Article 24-1 explains that in certain circumstances Germany can delegate its sovereign rights and become a member of international organisations. This article shows the extent to which Germany's concept of sovereignty departs from the traditional understanding of state sovereignty, especially in its relations with international organisations such as the European Union. These provisions imply a world order in which Germany chooses to cede its sovereign rights by consenting to a certain form of legal and political integration. Article 24 functions as an adjustment mechanism in the face of the ever-changing and complex nature of international relations. In the international arena, in a more integrated and complex world order, Germany's perception of its sovereignty and its capacity to fulfil its international obligations are shaped by the provisions of this Article. Moreover, the far-reaching nature of the article also serves Germany's capacity to cope with future challenges. This feature allows for the evolutionary process of Germany's understanding of sovereignty and its ability to adapt to changing international circumstances. This ambiguity favours the flexibility and adaptability of the constitution, while at the same time preserving Germany's commitment to its constitutional values.

Keywords: German Constitution, Article 24, International Sovereignty, International Independence.

Atıf: ŞAHİN, B. (2023). "Uluslararası Egemenlik Açısından Almanya Temel Anayasası'nın 24. Maddesinin Analizi", İMGELEM, 7 (13): 493-528.

Citation: ŞAHİN, B. (2023). "Analysis Of Article 24 of The German Basic Constitution From The Perspective Of International Sovereignty", İMGELEM, 7 (13): 493-528.

Başvuru / Received: 09 Ekim 2023 / 09 October 2023

Kabul / Accepted: 16 Kasım 2023 / 16 November 2023

Araştırma Makalesi / Research Article.

* Doktor, Bağımsız Araştırmacı, E-posta: sahinbedri40@googlemail.com, ORCID Numarası: 0000-0002-6923-760X

EXTENDED ABSTRACT

This study examines how Article 24 of the Constitution of the Federal Republic of Germany (FRG) is interpreted in the context of international sovereignty and cooperation and how it shapes Germany's role in international relations. Article 24 marks a significant departure from traditional concepts of state sovereignty, particularly in Germany's relations with international organizations such as the European Union (EU). This article states that Germany may partially limit its sovereign rights for closer cooperation and integration, expressing Germany's willingness to support a peaceful and lasting world order and contribute to global challenges.

This article, adopted in 1949, authorizes Germany, as a federal state, to transfer its sovereign rights to international organizations when necessary for the maintenance of peace, and serves as a basic reference point for understanding Germany's foreign policy principles and attitude in international relations.

This study addresses Germany's understanding of international sovereignty and how it balances international cooperation and sovereign rights. Article 24 strikes a balance between protecting Germany's national interests and fulfilling its international responsibilities, while fulfilling its international commitments. This article has been examined as an important provision that shapes Germany's attitude in international relations, its perception of sovereignty and its foreign policy approach. In addition, why such a transfer of sovereignty is necessary for Germany and evaluating Germany's role in the international arena are also within the scope of this study. Article 24 is a critical element that emphasizes the importance of states waiving certain sovereign rights in international cooperation and integration processes. This article comprehensively discusses Germany's capacity to transfer sovereign rights to international organizations and the consequences of this transfer in terms of international law and policy.

Article 24 of the Constitution of the Federal Republic of Germany is an important provision that defines Germany's authority to transfer its sovereign rights to international organizations and reflects its commitment to promoting a peaceful world order. This article shapes Germany's international role and responsibilities, especially in terms of its relations with international organizations such as the United Nations, the European Union and NATO.

The article demonstrates Germany's capacity to limit its sovereign rights and enable international cooperation and integration, while also expressing its international commitments to peace and collective security. Germany's participation in international arbitration agreements

and its contribution to the peaceful resolution of interstate disputes come to the fore with this article.

The Article's concept of "interstate body" refers to how Germany exercises its sovereign rights and transfers these rights to international organizations. This concept is a critical reference for understanding Germany's course of action within the framework of international law and its approach to sovereignty in this field.

This article reveals Germany's balancing of its sovereign rights in the context of international cooperation and the search for a peaceful solution. Germany's adoption of a peaceful and cooperative approach in the international arena and its active participation in European integration are among the main emphases of Article 24. This article serves as a constitutional basis that determines the basic principles of Germany's foreign policy and its stance in international relations.

Article 24 of the Constitution of the Republic of Germany focuses on Germany's power to transfer its sovereign rights to interstate organizations. This article represents a constitutional decision aimed at Germany's goal of international cooperation and peacekeeping. Klaus Vogel and other legal scholars emphasize that this article is an important decision for international cooperation in the German Constitution.

Article 24 serves as a tool defining Germany's role and responsibilities in the international arena. This article affects Germany's relations with international organizations such as the United Nations, the European Union and NATO, and provides for the transfer of certain sovereign rights to these organizations. It also defines the way Germany fulfills its international commitments on peace and collective security.

The term "interstate body" in Article 24 refers to international organizations established by international agreements. This term describes how Germany exercises and transfers its sovereign rights in its relationship with international organizations. In this context, Article 24 is an important reference point to understand the way Germany acts within the framework of international law and how it limits its sovereign rights.

Article 24 of the Constitution of the Federal Republic of Germany provides a regulation regarding Germany's authority to transfer its sovereign rights to interstate organizations. This article defines Germany's aim of international cooperation and peacekeeping as a constitutional decision. In general international law, the international relations of sovereign states and the limits of their sovereignty in this context are discussed. Article 24 emphasizes the need for

interpretation in accordance with international law and the application of constitutional law in international relations.

The article does not allow the unlimited transfer of sovereign rights to interstate organizations and states that this transfer must be carried out without changing the constitution. The Federal Constitutional Court tried to define the limits of the integration authority regarding the article but could not provide complete clarity on this issue. There are different interpretations and opinions about the substance in the literature, which makes a systematic presentation of the substance difficult.

Article 24 of the Constitution of the Federal Republic of Germany provides Germany with a framework for how to balance international cooperation and sovereign rights. This article, which gained importance especially in the context of NATO's Two Track Decision, draws attention with the Federal Constitutional Court's avoidance of political and military evaluations and its emphasis that such decisions should be evaluated within the scope of political responsibility. This situation reveals the need to define the roles of the court and state bodies and to establish a balance between constitutional authorities.

Article 24 observes the delicate balance between national sovereignty and international obligations in fulfilling Germany's international commitments. This article reflects Germany's participation in international diplomacy through its membership in the European Union and its desire to achieve collective power and security by exercising its sovereign rights together with other member states. This shows that Germany embraces international cooperation and integration by prioritizing issues where the effectiveness of collective decision-making processes can be increased rather than unilateral actions.

In conclusion, Article 24 of the German Constitution provides an example of how Germany strategically exercises its sovereignty in a world where sovereignty in the international order is increasingly viewed from the perspective of interdependence and cooperation. This approach demonstrates Germany's commitment to international cooperation and integration and a proactive attitude in adapting to the realities of today's international order. This framework offers a model for other states to deal with the complexities of sovereignty in an interconnected world.

GİRİŞ

Egemenlik (hâkimiyet, bağımsızlık), bir devletin vazgeçilmez özelliklerinden biridir. Çeşitli şekillerde devlet tanımlanmıştır, fakat genellikle kabul görmüş olan tanım “üç unsur teorisi” adı

verilen yaklaşıma dayanır. Egemenlik, uluslararası ticaret teorisinin en merkezi ve teknolojik kavramlarından biridir. George Jellinek, kültürün kavramsal temellerini atarken bu kavramın devletlerin bağımsızlığı ve özerkliği ile iç içe olduğunu göstermiştir (Mumcu 2000: 6). Ancak zamanla uluslararası arenada egemenlik kavramlarının evrimi devam etmektedir. Özellikle Peter Katzenstein'in (1987) çalışması "Siyaset ve Batı Almanya'da Siyaset ve Yarı Egemen Bir Devletin Büyümesi", Almanya'nın egemenlik anlayışını inceleyerek, ulusal egemenlik ile uluslararası entegrasyon arasındaki dengeleri ortaya çıkarmıştır. Katzenstein (1987), Almanya'nın yarı egemen bir devlet olarak tanınabileceği, zira ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmış kararların, uluslararası kuruluşlarla ve ortaklarıyla iş birliği içinde olduğu vurgulanmıştır.

David Lake'in 2003'te yazdığı "Uluslararası İlişkilerde Yeni Egemenlik" ise geniş kapsamlı alanı aydınlatıcı bir perspektif sunuyor. Lake, geleneksel egemenlik anlayışının uluslararası ticarete yerini yavaş yavaş yeni bir anlayışa bıraktığını ifade eder (Kiraz 2012: 94). Bu yeni anlayışlar, devletlerin artan bir şekilde egemenlik haklarını uluslararası kuruluşlara devrettikleri bir yapıyı içerir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'ne (AB) üye devletlerin egemenliklerinin mevcut olması önemlidir. Maastricht Dağılımı, AB üyesi devletlerin bazı egemenlik haklarının nasıl devrettiklerini açıkça gösterirken, "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma" (Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma) egemenlik haklarının nasıl düzenlendiğini ayrıntılı bir şekilde açıklıyordu. Bu anlaşmalar, uluslararası bir örgüt olan AB'nin, üye devletlerin egemenliklerine nasıl etki edebileceğini ve bu etkinin karşılıklı rızaya dayandığını göstermektedir (Efe 2008).

Egemenlik durumu, güncel ve teorik evrimi boyunca, devletlerin uluslararası piyasalardaki yeri ve rollerinin araştırılması temel bir belirsizlik ya da çeşitlilik taşımıştır (Lake 2003: 303-305; Efe 2008). Modern dönemde, uluslararası kuruluşlara yapılan egemenlik devirleri, devletlerin kendi ulusal çıkarları, daha geniş bir uluslararası iş birliği ve bütünleşme içerisinde hareket etme bilgilerini göstermektedir. Tüm devletler egemendir ve her devletin egemenliği üzerine saldırılar Hukuka aykırıdır. Devletlerin egemenliğine saygı prensibi, devletlerin egemenliğinin korunması açısından önemli bir prensiptir. Tüm devletlerin egemenliğine saygı gösterilmesi gerekmektedir.

Hukuken, tüm devletlerin egemen olması nedeniyle eşit oldukları kabul edilir. Devletlerin egemenliği ve egemen eşitlik prensibi sonucunda, müdahale etmeme prensibi ortaya çıkmıştır. Devletlerin iç işlerine müdahale, egemenliğe saygı prensibine aykırıdır. Bir

devletin iç işlerine müdahale durumunda, bu devletin egemenliği ihlâl edilmiş olur. Bu yüzden uluslararası hukukta bir devletin iç işlerine müdahale etmek, Hukuka aykırı olarak kabul edilir.

Almanya Federal Cumhuriyeti Anayasası'nın 24. Madde'si, uluslararası egemenlik ve uluslararası iş birliği konusundaki Alman anlayışının değerlendirilmesi açısından, önemli bir rol oynamaktadır. Bu madde, uluslararası anlaşmaların ve antlaşmaların Almanya'da Hukuki olarak yerleştirilmesi ve tanınması için temel oluşturur. Alman egemenliğinin korunmasını sağlarken, aynı zamanda diğer uluslarla iş birliği ve değişimini teşvik etmektedir. Aşağıda, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'sini daha ayrıntılı olarak ele alacak ve uluslararası egemenlik ve uluslararası iş birliği konusundaki Alman anlayışı için önemini değerlendireceğiz. Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si şu şekildedir (Deutscher Bundestag 2022):

Madde 24

[Egemenlik haklarının devri; kolektif güvenlik sistemine katılma]

(1) Federasyon, egemenlik haklarını, devletlerarası kuruluşlara yasayla devredebilir.

(1a) Devlet yetkilerinin kullanımı ve devlet görevlerinin yerine getirilmesi eyaletlere ait olduğu takdirde, eyaletler sınır komşuluk kuruluşlarına, Federal Hükûmet onayı ile egemenlik haklar devredebilirler.

(2) Federasyon, barışın korunması için, karşılıklı olarak kolektif güvenliği sağlayan bir kuruluşa katılabilir; bu halde, Avrupa'da ve dünya halkları arasında barışçı ve sürekli bir düzeni sağlamak ve güvence altına almaya yönelik egemenlik haklarını sınırlandırmaları kabul eder.

(3) Federasyon, devletlerarası uyuşmazlıkların çözümü için, genel, kapsamlı, mecburi, uluslararası tahkimi kuran anlaşmalara katılacaktır. Bu hüküm, Almanya'nın uluslararası egemenliği barışın güvencesi olarak gördüğü anlayışını, temel bir ön koşul olarak vurgular. Federal Hükûmet'e, barışçıl ve kalıcı bir düzenin Avrupa ve dünya çapında teşvik edilmesi amacıyla önceden belirlenmiş egemenlik haklarından vazgeçerek, kolektif güvenlik sistemine birine imkanı sağlar. Bu anayasa maddesi, çatışmaları önleyen ve uluslararası iş birliğini mümkün kılan bir uluslararası düzeni yani Alman isteğini yansıtmaktadır.

Ayrıca, madde aynı zamanda dünya halkları arasındaki iş birliğinin önemini vurgular. Egemenlik haklarının kısıtlanmasına rıza göstermekle, Almanya birbirine bağlı ve küreselleşen bir dünyada, küresel zorlukların üstesinden gelmek için ortak çabaların gerekliliğini kabul etmektedir. Barış ve istikrarın güvencesi uluslararası iş birliğinin anlayışı, Alman dış politikasına yansımakta ve yukarıda belirtilen 24. Madde tarafından desteklenmektedir.

Genel olarak, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si, uluslararası egemenlik ve uluslararası iş birliği konusundaki Alman anlayışı devletin ve halkın bağlayıcı en üst kanun olan Temel Anayasa (Grundgesetz/GG) seviyesinde vurgulamaktadır. Bu madde Almanya'nın barışçıl ve kalıcı bir düzeni teşvik etmek ve küresel zorluklara katkıda bulunmak için

egemenliğini sınırlama konusunu kabul ettiğini göstermektedir. Uluslararası anlaşmaların ve antlaşmaların Hukuki olarak yerleştirilmesi, uluslararası iş birliğinin önemini vurgularken; aynı zamanda Alman egemenliğinin korunmasını sağlamaktadır. Bu madde, Almanya hukuk sisteminin önemli bir parçası olup, uluslararası toplumda işbirlikçi ve sorumluluk sahibi bir rol için Almanya'nın taahhüdünün bir ifadesidir. 1946 Fransız Anayasa'sında mevcut olan Devlet iktidarının tahdidine dair modern görüşlere 1949 Alman Anayasası'nda da tesadüf ediyoruz. Mezkur Anayasa'nın 24. Madde'sine göre, federal devlet lüzumunda hâkimiyet hakkını milletlerarası teşekküllere devretmek imkânına haizdir. Keza aynı maddenin 2. fıkrasına göre, barışın muhafazası için karşılıklı bir müşterek güvenlik sistemine iştirak mümkündür. Bu maddeden sarih bir şekilde anlaşıldığına göre, dünyada barışın temini için Federal Devlet'in her türlü fedakarlığı hatta egemenliğinde bile lüzumunda bazı tahditler kabul etmesi mümkün kılınmıştır (Kürkçüer 1957: 103).

Almanya'nın uluslararası ilişkilerdeki rolünü ve sorumluluklarını anlamak için bu 24. Madde'nin önemli bir referans noktası olması, bu çalışmanın önemini arttırmaktadır. Almanya, uluslararası düzeyde başat bir aktör devlet olarak barış, istikrar ve iş birliği konularında büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'sinin değerlendirilmesi, Almanya dış politikasının temel prensiplerini anlamak ve Almanya'nın uluslararası ilişkilerdeki tutumunu analiz etmek için kritik bir adımdır.

Ayrıca, burada uluslararası egemenlik kavramının Alman anayasal çerçevedeki yansımaları ve Almanya'nın egemenlik haklarını uluslararası iş birliği ile nasıl dengelediği değerlendirilmektedir. Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si, Almanya'nın uluslararası düzeydeki taahhütlerini yerine getirmek için egemenlik haklarını kısmen sınırlamasını gerektirirken; aynı zamanda uluslararası düzeydeki iş birliği ve kolektif güvenlik sistemlerine katılımını sağlamaktadır. Bu durum, Almanya'nın ulusal çıkarları ile uluslararası sorumlulukları arasında bir denge sağlama çabasının bir ifadesidir.

Odak noktası, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'sinin günümüzdeki uygulama alanını, bu alanın tarihsel evrimi ve bununla birlikte gerçekleşen dönüşümler ışığında incelemek olan bu çalışmanın amacı, Almanya'nın uluslararası egemenlik anlayışını ve uluslararası egemenlik kavramını Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si üzerinden değerlendirmektir. Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si, Almanya'nın uluslararası ilişkilerdeki tutumunu ve egemenlik algısını yansıtan önemli bir hükümdür. Bu nedenle, bu maddenin anlaşılması ve değerlendirilmesi, Almanya'nın dış politika yaklaşımını, uluslararası iş birliği anlayışını ve egemenlik kavramına yaklaşımını anlamaya yardımcı olacaktır. Bu çalışmada, Almanya'nın

uluslararası kuruluşlarına egemenlik haklarını devretme kapasitesi ve bu devrin uluslararası hukuk ve siyaset açısından sonuçları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Aynı zamanda, Almanya'nın bu tür bir egemenlik devrine neden ihtiyaç duyduğu, bu devrin Almanya'nın uluslararası göçmenlerdeki rolü ve bu yaklaşan diğer ülkelerle karşılaştırıldığında nasıl bir rol aldığı da değerlendirilmektedir. 24. Madde, uluslararası iş birliği ve bütünleşmenin, devletlerin belli başlı egemenlik haklarından feragat etmelerini gerekli kliniğinde kritik bir araya getirmelerine sahiptir.

Uluslararası Hukukta Egemenlik Kavramı

Devleti tanımlama çabaları birçok farklı şekillerde yapılmıştır ve hâlâ da devam etmektedir (Gözler 2017: 133). Ancak genel kabul gören bir tanım, “üç unsur teorisi” olarak adlandırılan teoriye dayanmaktadır. Bu teoriye göre devlet; toplum, arazi ve egemenlik unsurlarını birleştiren bir yapıdır (Gözler 2017: 133). Egemenlik, devletin en ayırt edici ve temel bileşenlerinden biri olarak yıllardan beri kabul görmüştür (Bayatı 2016: 27). Devletin oluşturulması için bu üç unsurun bir arada bulunması gereklidir: Eğer bu unsurlardan biri eksik olursa, devlet kavramını kullanmak mümkün olmamaktadır. Topluluk ve arazi (ülke) unsurları tek başına devletin oluşumu için yeterli değildir. Nitekim devletin varlığından bahsedebilmemiz için, belirli bir topluluğun belirli bir arazi üzerinde egemen olması gereklidir. Devletin üçüncü unsuru olan egemenlik, “otorite”, “devlet gücü”, “kamu gücü” gibi çeşitli isimlerle de adlandırılmaktadır. Ancak hukuk terminolojisinde en yaygın kullanılan terim “egemenlik”tir (Gözler 2017: 162). Egemenlik kavramı, tarih boyunca geniş çapta tartışmalara konu olmuştur ve günümüzde de konsensüs sağlanamamış bir kavram olmaya devam etmektedir. Özellikle Siyaset Bilimi olmak üzere birçok disiplinde egemenlik kavramı merkezi bir rol oynamakta ve yapılan araştırmaların temelini oluşturmaktadır (Kiraz 2012: 93). Egemenlik terimini ilk kez kullanan, bu kavramı ilk tanımlayan, geliştiren, sistemleştiren ve teorileştiren kişi, Fransız hukukçu Jean Bodin'dir (Aybay, Aybay ve Pehlivan 2016: 273). Bodin'e göre, devleti diğer topluluklardan ayıran en önemli özellik egemenliktir. Bodin, egemenliği “vatandaşlar ve sakinler üzerindeki en üst, en mutlak ve en kalıcı güç” olarak tanımlamıştır. Egemenliğin mutlak olması, onu kısıtlayan başka bir gücün var olamayacağı anlamına gelir (Uygun 2019: 18-192). Egemenlik farklı görünümlere (anlamalara) sahip olabilir. Devlette egemenlik tek olduğu halde, “iç egemenlik” ve “dış egemenlik” olmak üzere iki farklı biçimi mevcuttur. İç ve dış egemenlik, egemenliğin formu üzerindeki tartışmalardan ortaya çıkan kavramlardır (Öğüt 2013: 148). İç egemenlik, niteliği ve içeriği olmak üzere iki kısımda incelenir (Gözler 2017:164). Dış egemenlik, genellikle bağımsızlık olarak adlandırılır (Bayatı 2016: 27).

Uluslararası ilişkiler çerçevesinde bakıldığında, egemenlik bağımsızlık olarak görülür (Aybay 2016: 274). Dış egemenlik (bağımsızlık), devletlerin egemen eşitliği ilkesi ve iç işlere müdahale etmeme ilkesi olmak üzere iki kısma ayrılır:

İç Egemenlik (Bağımsızlık)

İç egemenlik, bir devletin kendi sınırları içerisinde geçerli olan kavramdır. İç egemenlik, devletin, kendi toprakları üzerinde en yüksek yetkiye sahip olduğunu ve orada yaşayan insanlar üzerinde buyruk verme gücünü temsil eder. İç egemenlik terimi iki farklı bağlamda kullanılır: İlk anlamı, devlet gücünün esasını, yani içeriğini ifade eder; ikinci anlamı ise devlet gücünün niteliklerini, yani en üst, sınırsız, bölünemez ve devredilemez olmasını belirtir (Cecanpınar 2014: 29). İç egemenlik devlet gücünün, en üstün olma, bölünemezlik, mutlaklık gibi niteliklere ve yasama, güç kullanma, yargılama gibi yeteneklere sahip olduğunu belirtir (Cecanpınar 2014: 29). Bu nitelikler ve yetenekler, devletin toplum üzerindeki kontrolünü ve otoritesini sağlar. Bunlar, devletin iç politikasını yönlendiren ve devletin toplumla olan etkileşimini düzenleyen temel araçlardır. Her devlet, toprakları üzerindeki toplumu düzenlemek ve kontrol etmek için bu yeteneklere ve niteliklere ihtiyaç duyar. İç egemenlik, devletin toplum üzerindeki kontrolünün ve otoritesinin en açık ifadesidir.

Dış Egemenlik (Bağımsızlık)

Dış egemenlik yani bağımsızlık, uluslararası ilişkilerde önemli bir yer tutar. Bir devletin dış egemenliği, devletin kendi özgür iradesi ile kabul ettiği sınırlamalar dışında başka bir güce tâbi olmamasını ifade eder. Dış egemenlik, bir devletin başka devletlere karşı altta olmaması, başka devletlerin emirleri altında bulunmaması, başka devletlere bağımlı olmaması ve uluslararası ilişkilerde diğer devletlerle eşit statüde bulunması gibi durumları kapsar (Gözler 2017: 163-164). Dış egemenlik, bir devletin diğer devletlerle ilişkilerinde hiçbir devletin bir diğerine bağlı olmadığını ve tüm devletlerin Hukuken eşit olduğunu belirtir (Özman 1964: 59). Uluslararası hukukta, egemenlik ve bağımsızlık kavramları genellikle aynı anlamda kullanılır. Egemenlik kavramının uluslararası hukukta giderek daha fazla bağımsızlık anlamında kullanıldığı görülmektedir. Dış egemenlik, aslında bağımsızlığı ifade eder (Gözler 2017: 163). Uluslararası yargı ve hakemlik kararlarına bakıldığında da bu sonuç görülür. Örneğin, Palmas Adası davasında, hakem 04.04.1928 tarihli kararında “devletler arasındaki ilişkilerde egemenlik, bağımsızlığı belirtir” diyerek egemenlik ve bağımsızlık kavramlarının uluslararası hukukta aynı anlamda kullanıldığını vurgulamıştır (Pazarcı 1989: 19). Dış egemenlik, yani devletlerin bağımsızlığı prensibinden, “devletlerin egemen eşitliği ilkesi” ve “iç işlere müdahale etmeme

ilkesi” olmak üzere iki ana ilke türetilmiştir (Gözler 2017: 163). Bu ilkeler, devletlerin birbirlerine karşı tavrını ve uluslararası ilişkilerin temel prensiplerini belirler.

Devletlerin Egemen Eşitliği İlkesi

Egemenlik, bir devletin varlığının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu nedenle, her devletin egemenlik hakkı vardır ve dolayısıyla her biri egemendir. Bu durum, tüm devletlerin egemen olması sonucu doğan “devletlerin egemen eşitliği” ilkesini beraberinde getirir (Sur 2017: 122).

Devletlerin egemenliği ilkesi, aslında faktörel eşitliği değil, Hukuki eşitliği sağlamaya yöneliktir. Devletler, egemenlikleri nedeniyle Hukuken birbirlerine eşittir. Hiçbir devlet başka bir devletin egemenliği altında bulunmamaktadır. Bu ilke, uluslararası hukuk bakış açısından tüm devletlerin Hukuki statülerinin eşit olduğunu gösterir. Yani devletler, askeri ya da ekonomik olarak birbirlerinden daha güçlü veya zayıf olabilirler, ancak uluslararası hukukta her devlet aynı haklara ve sorumluluklara sahiptir. Örneğin; ne olursa olsun, her devletin, antlaşma yapma, uluslararası yolları kullanabilme gibi hakları ve koruyucu kurallardan faydalanma hakkı bulunmaktadır (Sur 2017: 122).

Devletlerin egemen eşitliği ilkesi, uluslararası ilişkileri belirleyen bir politik ve Hukuki prensiptir. Bu ilke sayesinde, her devletin diğer devletlerle eşit koşullarda ilişki kurabilmesi, devletlerin uluslararası bir otoritenin denetimi olmaksızın karar alabilmesi ve devletler arası ilişkilerin âdil bir şekilde yürütülmesi hedeflenir (Çelik 2017: 4).

Devletlerin egemen eşitliği ilkesi, uluslararası anlaşmaların temelini oluşturur. Tüm uluslararası belgelerde bu ilke esas alınır, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 2. maddesinin 1. fıkrasında bu ilke kabul edilmiştir. Madde 2/1 şu şekildedir: “Birleşmiş Milletler ve üyeleri, amaçlara ulaşmak için 1. maddeye belirtilen “Örgüt, tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur” ilkesi doğrultusunda hareket edecektir”.

İçişlerine Karışmama İlkesi

Devletlerin egemen olmaları ve egemen eşitliği ilkesi doğal olarak “içişlerine karışmama” ilkesini beraberinde getirir. Bu ilke, bir devletin kendi ekonomik, sosyal ve politik sistemini belirleme hakkına sahip olduğunu ifade eder (Gözler 2017: 164).

İçişlerine karışmama ilkesi, aynı zamanda bir devletin ulusal yetki alanına (sovereign territory) giren konulara uluslararası topluluğun müdahil olmaması olarak da tanımlanabilir. Bu ilkenin özel bir boyutu ise müdahale yasağıdır. Müdahale yasağı, bir devletin başka bir devletin topraklarında, onun izni olmadan herhangi bir eylemde bulunamayacağı ilkesidir (Sur 2017:

123). Bazı yazarlar müdahale yasağını ve içişlerine karışmama ilkesini aynı anlamda kullanırken; bazıları ise iki ilkenin farklı anlamlara geldiğini, ancak yakından ilişkili olduğunu belirtirler (müdahale yasağını içişlerine karışmama ilkesinin spesifik bir boyutu olarak görürler) ve bu iki ilkeyi birlikte kullanıp açıklarlar (Sur 2017: 123). Yazarlar arasında içişlerine karışmama ilkesi ile müdahale yasağının birbirine yakın anlamlarda kullanıldığı bir görüş bulunmaktadır. Bu yazarlar arasındaki farkı belirlerken, müdahale yasağı bir devletin, başka bir devletin rızası (izni) olmaksızın toprakları üzerinde eylemde bulunmamasını içerirken; içişlerine karışmama ilkesi, bir devletin ulusal yetki alanına giren konulara karışılmaması gerektiğini ifade ederler. Müdahale yasağına göre, belirli bir eylem kesinlikle yasaktır, içişlerine karışmama ilkesi ise sadece belirli konulara ilgi göstermeyi gerektirir. Eğer ilgilenmekten öte bir müdahale varsa, bu durum müdahale yasağı kapsamına girer (Sur 2017: 122).

Bununla birlikte, herhangi bir müdahale (eyleme geçme, ekonomik kısıtlamalar uygulama, iç politikayı etkileyen sözler söyleme vb.) durumu da yani bu hareket de bir müdahale olarak kabul edilir. Bu nedenle, içişlerine karışmama ilkesini ve müdahale yasağını aynı anlamda kullanan yazarların bu görüşü gayet isabetlidir. Bir devletin içişlerine karışılması, o devletin egemenliğinin sınırlandığı anlamına gelir ve bu hareket de bir müdahaleyi temsil eder. Bu nedenle, içişlerine karışmama ilkesi ve müdahale yasağı arasında çiftli bir ayırım yapmak yerine, müdahale yasağının içişlerine karışmama ilkesiyle aynı anlamda kullanılmasının daha doğru bir uygulamadır.

İçişlerine karışmama ilkesinin (veya müdahale yasağı) asıl amacı egemenliğin korunmasıdır. Bir devletin içişlerine müdahale etmek, o devletin egemenliğinin sınırlandığı anlamına gelir ve bu uluslararası hukukta kabul edilemez. Devletlerin egemenliğine saygı ilkesi, müdahale yasağı (veya müdahale etmeme ilkesi) ile yakından ilişkilidir (Shaw 2018: 837).

Avrupa Birliği'nde Egemenlik Yetkisi

Avrupa Birliği (AB), uluslararası bir yapıya sahip olmasına rağmen kendine özgü bir Hukuk düzeni oluşturması uluslararası arenadan sıyrılmıştır. AB'nin kurumsal yapıları için üye devletler, yasama, yürütme ve yargı sistemleri egemenlik yetkilerini ayrı ayrı AB organlarına devretmişlerdir (Hekimoğlu 2004: 31). Bu devir, ulus devletlerin egemenliğini daraltmış ve geleneksel devlet yetkilerinin bir kısmını kaybetmelerine neden olmuştur (Ansary 1988: 19).

AB'yi kuran temel antlaşmalar, sadece uluslararası sözleşmelerden ibaret değildir, aynı zamanda kendi kendine yeterli bir hukuk sistemini temsil eder (Kaneti 1989: 202-203). Bu

hukuk sistemleri hem üye devletlerin hem de AB'nin varlığına uygulanır ve mevcut olmayan iç geçmiş okunur. Her iki hukuk düzeni arasında uyum ve iş birliği mevcuttur, çünkü AB sözleşmeleri ve devredilen yetkiler ulusal hukuk düzenlerine entegre edilmiştir. Sonuç olarak, AB ulusal hukuklarıyla etkileşim halindedir ve ulusal hukuk barındırılabilir, ancak kendi özgün hukuk düzenine sahiptir (Hazır 1995: 12-13).

AB hukuk sistemi, ulusal hukuklarla bütünleşen ancak kendine özgü yapıya sahip bir sistemdir. Bu sistemin iki temel özelliği, Avrupa Adalet Divanı kararlarıyla şekillenmiştir. İlk olarak, AB Hukuku "doğrudan doğruya uygulanabilir", yani AB kuralları üye ülkelerin davranışlarına doğrudan etki eder ve bu kurallar ulusal mahkemelerde mevcuttur. İkinci olarak AB Hukuku ulusal hukukun üstündedir. Adalet Divanı, kurucu antlaşmaların gizliliğiyle AB Hukuku'nun üye devletlerin hukuk düzenlerine entegre edildiği ve koruyucu olduğu vurgulanmıştır. Bu kararlar, AB Hukuku'nun ulusal hukuklara karşı olan üstünlüğünü savunur. Üye devletler, tek politikalarla bu hukuk düzenini değiştiremezler, çünkü kurucu antlaşmalar bu tür değişikliklere engel olur. Bu nedenle AB Hukuku, önceki ve sonraki yasal düzenlemeler için de geçerlidir. Adalet Divanı'nın kararları, AB Hukuku'nun gücünü ve ulusal hukukun üstünlüğünü pekiştirir (Başlar 2005: 2).

AB Hukuku'nun üstünlüğü ve ulusüstü karakteri, hukuki karmaşanın temel varlıkları ve AB'nin siyasi bütünleşmesinin hukuki altyapısını oluşturmaktadır. Bu kavramlar, AB Hukuku'nun üye devletlerinin ulusal hukukları üzerindeki niteliklerini belirler. Üstünlük, onun iki hukuk düzeni arasında çatışma olduğunda devreye girerken, doğrudan doğruya uygulanabilirlik çatışma yaşanmaz. Bu özelliklerle birlikte AB Hukuku hem üye devletleri hem de vatandaşlarını bağlar (Özkan 2002: 70-71).

AB'nin ekonomik bir birliktelikten siyasi bir birlikteliğe ilerleme sürecinde, AB Hukuku'nun üstünlüğü ve uygulama önceliği kritik bir rol oynamıştır. Bu nedenle AB'nin ulusüstü yönetimlerinin kararları, üye devletleri bir alt birim gibi etkilemekte ve ulusal egemenlik yetkilerinin bir parçası olarak AB'ye devrini sağlamaktadır (Dalyancı 2004: 7-8). AB'ye kayıt, ulusal egemenlik yetkisinden vazgeçmeyi gerektirir ve bu vazgeçmeyi gerektirir, kayıt devam ettiği sürece geçerli kalır. Bu nedenle aday ülkeler, anayasalarını değiştirerek ulusal hukuklarını AB normlarına uygun hale getirmelidirler. Bu, ekonomik ve siyasi kriterlerin karşılanması ve yasal düzenlemelerin oluşması için gereklidir (Başlar 2005: 3).

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın 24. Madde'sinin Tahlili

Bugün Almanya'da yürürlükte olan 1949 Anayasası, Batı Almanya'nın 1949 Anayasası'nın biraz değiştirilmiş halidir. Alman Anayasası'nın tarihi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkması ve işgalci yabancı ulusların etkisine dayanması nedeniyle benzersizdir. Savaştan sonra Reich hükûmeti teoride hâlâ varlığını sürdürürken, Alman hükûmetinin kurumları tamamen yıkılmıştı. Anayasayı hazırlayanlar, birleşmeye kadar Batı Almanya'ya yol gösterecek bir belge yaratmaya çalıştılar. Almanya'nın yakın geçmişi anayasanın oluşmasında önemli rol oynamıştır. Çerçeveleyiciler, Weimar Cumhuriyeti'nin aşırı parçalanmış, çok partili demokrasinin veya Üçüncü Reich'in otoriterizminin ortaya çıkmasına karşı koruma sağlayacak bir anayasa yaratmaya çalıştılar. 1948'de, Batılı Güçler'in talimatıyla, Batı Alman eyaletlerinin bakanları-başkanları, üretilen herhangi bir belgenin geçici olması uyarısıyla bir anayasa taslağı hazırlamaya başlamak için bir Parlamenter Konseyi kurdular. Eyalet Parlamentoları, işgalci güçlerin ruhsat verdiği siyasi partilerin üyesi ve çoğu Weimar Cumhuriyeti'nin gazileri olan altmış bir erkek ve dört kadını delege olarak atamıştır. Delegelerin on biri dışında hepsi Sosyal Demokrat veya Hıristiyan Demokrattı. Konsey'in 8 Mayıs 1949'da Bonn'da bir taslağı kabul ettiği bu tasarı, 12 Mayıs'ta işgâlciler tarafından onaylanmıştır. Bavyera dışındaki tüm eyaletlerde de onaylanmış ve Anayasa, 24 Mayıs 1949'da yasalaşarak Federal Anayasa'yı oluşturmuştur (Grimm., 2010).

Almanya'nın anayasası "Grundgesetz" yani Temel Yasası olarak bilinir ve ülkenin federal yapısını ve yetkilerin nasıl paylaşıldığını belirler. 24. Madde, eyaletlerin ve Federal Hükûmet'in (merkezi hükûmet-iktidardaki hükûmet) uluslararası yetkilerinin devredilebileceğini ifade eder, ilgili maddede şunlar belirtilmiştir:

"(1) Federasyon egemenlik haklarını, devletlerarası kuruluşlara yasayla devredebilir. (1a) Devlet yetkilerinin kullanımı ve devlet görevlerinin yerine getirilmesi eyaletlere ait olduğu takdirde, eyaletler sınır II. Federasyon ve Eyaletler komşuluk kuruluşlarına, Federal Hükûmet'in onayı ile egemenlik haklarını devredebilirler."

Bu durum Almanya'nın Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, NATO gibi uluslararası ve bölgesel kuruluşlara üyelikleri ve bu kuruluşlarla olan ilişkilerini etkiler. Bu maddenin uygulaması, Almanya'nın bu tür kuruluşlara (uluslararası örgütlere) egemenlik haklarının bir kısmını devretmeyi kabul ettiği anlamına gelir. Bu devir, genellikle uluslararası anlaşmalar yoluyla ve Almanya Hukuku tarafından belirlenen çerçeve içinde gerçekleştirilir.

Özellikle Avrupa Birliği (AB) ile olan ilişkisi bağlamında, Almanya'nın bazı yetkilerini AB kurumlarına devrettiği görülmektedir. Bu durum AB'nin birlik politikalarını uygulamak ve üye devletler arasında iş birliğini koordine etmek için gerekli olan egemenlik devrinin bir örneğidir. Öte yandan 24. Madde, egemenlik haklarının devrinin Almanya Hükümet'inin ve eyaletlerin onayını gerektirdiğini belirtir. Bu, demokratik bir kontrol mekanizması işlevi görür ve yetkilerin devri konusunda anayasal bir denge sağlar. Almanya'nın Temel Yasası'nın 24-2 maddesi, Almanya'nın uluslararası egemenliği konusunda çok önemli bir noktayı vurgular, ilgili madde şöyledir:

“(2) Federasyon, barışın korunması için, karşılıklı olarak kolektif güvenliği sağlayan bir kuruluşa katılabilir; bu halde, Avrupa'da ve dünya halkları arasında barışçı ve sürekli bir düzeni sağlamak ve güvence altına almaya yönelik egemenlik haklarını sınırlandırmaları kabul eder.” Bu madde, Almanya'nın uluslararası alanda barışın korunması ve kolektif güvenliğin sağlanması için çeşitli kuruluşlara katılmasına ve bu kuruluşların hedeflerini gerçekleştirmek için egemenlik haklarının belirli ölçüde sınırlandırılmasına izin verir. Bu durum, Almanya'nın Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Birliği ve benzeri uluslararası kuruluşlara üyeliği bağlamında ele alınabilir.

Özellikle, bu maddenin Almanya'nın Avrupa Birliği üyeliği bağlamında önemli sonuçları vardır. AB'nin sürekli gelişen bir siyasi entegrasyon süreci olduğunu göz önünde bulundurursak, Almanya'nın AB kurumlarına bazı egemenlik haklarını devretmiş olması bu durumun bir yansımasıdır. Ancak bu durum, AB'nin daha barışçı ve istikrarlı bir Avrupa oluşturma hedefine katkıda bulunur. Ayrıca, bu madde NATO üyeliği bağlamında da önemlidir. NATO, üye devletlerin kolektif güvenliğini sağlama amacı güder. Almanya'nın bu tür bir organizasyona katılımı, üye devletlerin saldırıya uğraması durumunda ortak bir savunma duruşuna girmeyi kabul etmesi anlamına gelir, bu da egemenlik haklarının belirli bir ölçüde sınırlandırılması gerektirir. Almanya'nın Temel Yasası 24-3 maddesi aşağıdaki şekilde belirtilmiştir: “(3) Federasyon devletlerarası uyuşmazlıkların çözümü için, genel, kapsamlı, mecburi, uluslararası tahkimi kuran anlaşmalara katılacaktır.”

Bu madde, Almanya'nın devletlerarası uyuşmazlıkların çözümüne yönelik uluslararası tahkim anlaşmalarına katılma taahhüdünü ifade eder. Bu durum Almanya'nın egemenlik haklarını bir dereceye kadar sınırlayan bir eylemdir, çünkü Almanya'nın bir anlaşmazlık durumunda kararları mecburen uluslararası bir tahkim mekanizmasına bırakması gerekecektir. Uluslararası tahkim, devletler arasındaki anlaşmazlıkların barışçıl çözümünün önemli bir yöntemidir ve genellikle uluslararası Hukuk'un normlarına ve prensiplerine dayanır. Tahkim

süreci, tarafların belirli bir anlaşmazlık konusunda bağımsız ve tarafsız bir üçüncü tarafın kararını kabul etmeyi taahhüt ettikleri bir süreçtir. Bu durum, devletlerin egemenlik haklarını sınırlar, çünkü tahkim kararlarının genellikle nihai ve bağlayıcı olduğu kabul edilir. Bu hüküm, Almanya'nın uluslararası Hukuk'a ve barışçıl çözümlere olan bağlılığını vurgular. Almanya, bu yolu izleyerek, diğer ülkelerle olan anlaşmazlıkların çözümünde silahlı çatışma yerine Hukukun üstünlüğüne ve barışçıl çözüme öncelik verir. Aynı zamanda, bu hüküm Almanya'nın uluslararası sistemdeki rolünü ve sorumluluklarını kabul etme taahhüdünü de gösterir.

Özellikle, bu madde Almanya'nın Birleşmiş Milletler Anlaşmazlıklar'ın Çözümü Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) veya diğer benzer uluslararası tahkim organlarına başvurmayı kabul ettiğini belirtir. Bu durum, Almanya'nın uluslararası hukuk ve adaletin temel prensiplerine olan bağlılığını yansıtır.

Günümüzde bazı ülkelerin anayasalarında soyut millet yerine somut bir varlık olan halk kelimesine yer verildiği görülmektedir. Federal Almanya anayasasına göre, egemenlik tümüyle halkındır. Halk, egemenliğini, seçimler ve oylamalar aracılığıyla ve yasama, yürütme ve yargı yetkileriyle donanmış özel organlar eliyle kullanır (Madde 20) (Küçük 2016: 350).

1992 Öncesi 24. Madde

Modern devletin vazgeçilmez bir özelliği, iç ve dış güvenliğin garantörü olarak işlev görmesidir. Anlaşmazlıkları yasallaştırarak barışı sağlama görevi, Thomas Hobbes'un devlet teorisi temelinde 17. yüzyıldan bu yana devletin ve onun güç kullanma tekelinin temel gerekçesi olmuştur. Bu nedenle, Avrupa Savunma Topluluğu gibi alanlarda entegrasyona yönelik ilk girişimlerin 1950'lerin başında başarısızlığa uğraması, ekonomik entegrasyonun ise başlangıçta biraz tereddütlü olsa da daha sonra giderek daha belirleyici başarılarla yol açması şaşırtıcı değildir.

24. Madde'nin temel fikri ve Herrenchiemsee Anayasa Konvansiyonu ile Parlamenter Konsey'in, bu hükmü Anayasa'ya dâhil etmekle güttükleri amaç ilk bakışta açıkça görülmektedir: Şimdiye kadar münhasıran çeşitli ulusal egemenliklere bırakılmış olan ve katılımcı devletlerin toprakları üzerinde etkileri olan meselelerle ilgilenmek üzere uluslararası organların oluşturulmasını kolaylaştırmak söz konusuydu. Örneğin, Kömür ve Çelik Topluluğu o dönemde zaten düşünülüyordu: Kömür ve Çelik Topluluğu'nun temel fikri, askeri ve ekonomik açıdan büyük önem atfedilen Almanya'nın kömür ve çelik üretimini uluslararası kontrol altına almaktı. Böylece yeniden canlanan/toparlanan bir Almanya'nın barışa yönelik tehdidi bertaraf edilmiş olacaktı. (Karluk 2014: 10-11).

Gelişmekte olan Doğu-Batı çatışması ve Versay Antlaşması ile yaşanan olumsuz deneyimler göz önüne alındığında, böyle bir yaklaşım ancak Almanya'nın diğer Avrupa devletleriyle birlikte, uluslararası bir sisteme entegre edilmesi halinde barışı güvence altına alabilir ve umut verici olabilirdi. Bu durum Almanya içinde ancak 24. Madde temelinde yasal olarak düzenlenebilirdi, böylece 18 Nisan 1951'de Paris'te Almanya, Fransa, İtalya ve Benelüks devletlerinin bir araya geldiği Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kuruldu (Karluk 2014: 10-11).

Ne 1871 İmparatorluk Anayasası'nda ne de Weimar Anayasası'nda bu anlama gelen maddeler yer almadığından, 24. Madde Alman anayasa Hukukunda bir yeniliktir. Çoğunluğu Avrupa Birliği Üye Devletleri olmak üzere bir dizi diğer Avrupa devleti de anayasalarına aynı temel fikre dayanan, küçük farklılıklara rağmen özü ve eğilimi itibarıyla benzer hükümler koymuşlardır.

24. Madde gibi, bu maddeler de Avrupa'nın büyük bir bölümünü yerle bir eden, II. Dünya Savaşı'ndan çıkarılan derslerden biri olarak savaşın sona ermesinden sonra yürürlüğe konmuş veya eklenmiştir ve kısmen -çok ileri görüşlü bir şekilde- özellikle Avrupa Birliği'nin kurulmasına yöneliktir. Alman Anayasası'nın 24. Madde'si, II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın uluslararası ilişkilerde benimsediği barışı ve kolektif güvenliği öne çıkaran yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bu madde, Almanya'nın deneyimleri ve II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerine bir yanıt olarak uluslararası bir barış ve güvenlik düzeni olan taahhüdünü belirlemektedir. Johan Galtung, barışın sadece savaşın olmaması değil, aynı zamanda tavsiyeci ve olumlu bir barışın olmasını savunmuştur (Dower 2009: 3). Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrasında anayasaya eklediği "Barış İçin Savaş Reddetme Yasası" da benzer bir perspektifle yansıtılmaktadır. Bu yasa, Japonya'nın savaşın bir ulusal politika aracı olarak kullanılmayacağını ve savaş potansiyeline sahip güçlerin sürdürüleceğini ifade etmektedir. Her iki ülkede de savaşların ortaya çıktığı deneyimlerle bizzat yaşanmıştır. Bu nedenle Almanya'nın Anayasası'ndaki 24. Madde'de Japonya'nın Barış İçin Savaş Reddetme yasası, bu deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Her iki düzenlemede, uluslararası ilişkilerde barışçıl yaklaşımların ve iş birliğinin arttığını vurgulamaktadır. Ancak aralarında önemli bir fark vardır. Almanya'nın 24. Madde'yi, egemenlik haklarının uluslararası kuruluşlara devredilmesi ve kolektif güvenlik sistemlerine katılmayı öngörürken, Japonya'nın anayasa maddesi daha çok ülkenin kendi savaş yapma varlığını kısıtlamaya yöneliktir. Dolayısıyla, bu noktada bir ara sonuç olarak, ulus-devlet mutlak egemenliğinden Avrupa entegrasyonuna giden

yolun temel taşlarının savaşın bitiminden hemen sonra Avrupa devletleri tarafından atıldığı söylenebilir (Dinan 2008: 17).

Avrupa Bütünleşmesi Açısından 24. Madde'nin Önemi

Avrupa Topluluğu'nun (AT) kuruluşu ve üye devletlerin müteakip uygulamaları, 24. Madde'nin en önemli ve temel uygulaması olarak görülmüştür. Bu nedenle, tercihen uluslarüstü entegrasyon lehine bir karar, hatta bir "entegrasyon kaldıracı (manivela)" olarak yorumlanmıştır. Bu nedenle tercihen uluslar üstü entegrasyon lehine bir karar olarak, hatta Federal Cumhuriyet'in "egemenlik zırhının" kırıldığı bir "entegrasyon kaldıracı" olarak yorumlanmıştır. Bu anlamda entegrasyon, egemenlik haklarının uluslararası bir örgütte daha fazla yoğunlaşması ve aynı zamanda AT antlaşmalarında belirtildiği üzere aşamalı bir ekonomik ve siyasi yakınlaşma ve bağlantı sürecidir (Özdal 2005: 88-89).

Böylece, 24. Madde, 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'nda kabul edilen Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu yani Euratom'un (AAET) kurulması ve 1959 tarihli Avrupa Karşılıklı Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Antlaşmaları gibi Avrupa Birliği'ni genişletmeye yönelik çeşitli egemenlik haklarının devri için de temel oluşturmuştur. Bunu, 8 Nisan 1965 tarihli Birleşme Antlaşması şeklinde entegrasyonda bir sonraki adım izlemiş ve o zamana kadar ayrı ayrı var olan Topluluk organları, AT Antlaşması Madde 4I uyarınca ortak bir Konsey ve ortak bir Komisyon şeklinde birleştirilmiştir (Çakmak 2007: 21).

Tek bir Avrupa pazarının gerçekleştirilmesini bir antlaşma hedefi olarak AET Antlaşması'na dâhil eden ve böylece Avrupa entegrasyonu için temel bir olayı temsil eden 28 Şubat 1986'da kabul edilen Avrupa Tek Senedi de 24. Madde'nin uygulanması yoluyla Alman Hukukuna girmiştir. Böylece 24. Madde AT'ye, bu ve diğer önemli egemenlik haklarının devletler arası organlara devri için Almanya anayasal devletinin yürütme, yasama ve yargı yapılarına giriş kapısı sağlamıştır. Bu antlaşma ve anlaşmaların her biriyle daha yüksek bir entegrasyon seviyesine ulaşıldı ve Avrupa birbirine biraz daha yaklaştı. Sonuç olarak, Avrupa Toplulukları'nın yapıları doğal olarak giderek daha karmaşık hale geldi (Çakmak 2007: 21).

Örneğin, Anayasa Konvansiyonu sırasında zaten şiddetle tartışılan eski bir anlaşmazlığın yeniden önem kazanması bunun bir göstergesiydi: Herrenchiessee Konferansı ve Parlamenter Konsey üyeleri, Anayasa Konvansiyonu'ndaki tartışmalarında, egemenlik haklarının devri için Federal Konsey'in rızasının ve nitelikli çoğunlukların gerekli olup olmadığı konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Nihayetinde, egemenlik haklarının devletler

arası organlara devrini kolaylaştırmak amacıyla nitelikli çoğunluktan ve Federal Konsey'in onayından vazgeçilmiştir.

Yapılar daha karmaşık hale geldikçe Hukuki sorular da kaçınılmaz olarak daha sık ortaya çıktı. Özellikle, bütünleşme yetkisinin sınırlarının sıralanması sorunu burada belirtilmelidir. Enquete Anayasa Reformu Komisyonu bu konuyu içtihadı bırakmaya devam etmek istedi ve olumsuz bir özel oylamayla, sadece eyaletlerin egemenlik haklarının devri durumunda Federal Konsey'in onayının gerekliliğini önerdi.

Örnekte de görüldüğü üzere, Avrupa entegrasyonunun ve buna bağlı Hukuki meselelerin önemli ölçüde gelişmesine rağmen, 24. Madde 1992 yılına kadar değişmeden kalmıştır. Ulaşılan entegrasyon yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda, Birlik Antlaşması'nda öngörülen entegrasyon aşaması devletler arası bir organın çok ötesine geçtiğinden, egemenlik yetkilerinin “devletler arası organlara” devredilmesine izin veren bir hüküm biraz yetersiz görünmektedir. Federal Anayasa Mahkemesi'nin (Bundesverfassungsgericht-BVerfG) içtihadı, bir yandan Topluluk Hukuku ile Ulusal Hukukun kendine özgü iç içe geçmişliği için bu hükmü “uygun yorum” yoluyla yönetilebilir kılmak; diğer yandan da entegrasyona gerekli sınırları koymak için gereklidir. 1992'den önce içtihat Hukuku tarafından geliştirilen bu engeller, bugün esasen Almanya'nın Avrupa Birliği'nin gelişimine katılımını öngören Madde 23 I'de kodifiye edilmiştir.

1992 Sonrası 24. Madde

21 Aralık 1992 tarihli Anayasa'yı değiştiren 38. Kanun, daha önce Madde 24'ün ana uygulama alanı olan Avrupa entegrasyonu için Madde 23 şeklinde yeni bir yasal temel oluşturmuş ve Madde 24a'yı eklemiştir. Aynı zamanda, yetkileri açısından Avrupa entegrasyonundan kaçınılmaz olarak etkilenen eyaletlerin bu entegrasyon sürecine katılımını sağlama fırsatı yakalanmıştır. Aynı zamanda, yetkileri bakımından Avrupa entegrasyonundan kaçınılmaz olarak etkilenen federal devletlerin bu entegrasyon sürecine katılımını Madde 23II, IV ve VI aracılığıyla anayasal bir temele oturtma ve böylece yukarıda bahsedilen Federal Konsey'in onayının gerekliliği konusundaki tartışmayı da bertaraf etme fırsatı yakalanmıştır. Elbette bu durum, ilerleyen entegrasyonla birlikte artan demokrasi açığı ve Federal Hükûmet'in iç yetki birikimine yönelik bitmek bilmeyen eleştiriler gibi, bir dizi başka soruna da yol açmıştır.

24. Madde'nin Kapsamı

İlk bakışta, 24. Madde'nin ana uygulama alanı ile anlamını yitirdiği düşünülebilir. Ancak aynı zamanda, AT'yi ilgilendirmeyen ve 24. Madde tarafından düzenlenmesi gereken başka devletler arası kurumlar da vardır. 24. Madde'nin uygulama alanı tükenmiştir.

24. Madde, Avrupa bütünleşmesinin önceki anayasal temeli olarak işlevi bakımından tükenmiş değildir. Anayasa'nın giriş bölümünü- "...birleşik bir Avrupa'nın eşit bir üyesi olarak..."- almak yanlış olur. - ve uygulamada egemenlik haklarının en kapsamlı şekilde Avrupa Topluluklarına devredildiği gerçeğinden hareketle, bu tür devirlerin sadece Avrupalı uluslararası örgütler için mümkün olduğu sonucuna varmak yanlış olacaktır.

24. Madde'nin lafzı, eylem alanının Avrupa Toplulukları'na böyle bir indirgenmeden bahsetmemektedir. Giriş bölümünden yapılan alıntı, anlamı bakımından çok muğlaktır ve ifadenin çok dar bir yorumunu destekleyebilecek kadar 24. Madde ile yakın bir sistematik bağlantı içinde değildir.

24. Madde'nin nihai hedefi, kurumsallaşmış iş birliği söz konusu olduğunda bile Avrupa iş birliğiyle sınırlı değildir; Madde 24 I ve III Grundgesetz buna karşı çıkmaktadır. Son olarak, giriş bölümü sadece Avrupa'da değil, dünyada barışı bir hedef olarak alındığından "Avrupa'ya sabitlenmiş" bir bakış açısını da reddetmektedir. Bu nedenle coğrafi olarak egemenlik hakları, Avrupalı olmasalar bile bölgesel uluslararası örgütlere ve dünya çapında örgütlere devredilebilir. Yapısal olarak da 24. Madde'nin kapsamı kısaca açıklanmalıdır: 24. Madde'te kullanılan "devletlerarası organ" terimi, uluslararası hukuk kapsamında ayrı bir devlet bağlantısı kategorisine değil, her şeyden önce devletler tarafından antlaşmayla oluşturulan uluslararası örgütlere atıfta bulunmaktadır. Ancak terim bununla sınırlı değildir. 24. Madde ayrıca, Almanya'nın katılımıyla antlaşmayla oluşturulan ve uluslararası bir örgütün yapısal özelliklerine sahip olmayan bağımsız bir uluslararası hukuk organına müdahale yetkisi vermektedir. 24. Madde, bu yetkilerin kapsamını ne coğrafi olarak; ne de içerik veya işlev bakımından açıkça sınırlandırmamaktadır.

Devletin Nesnel Bir Hükmü Olarak 24. Madde

Prensip olarak, içtihat Hukuku'nda ve literatürde 24. Madde'nin aynı zamanda bir devlet hedefi hükmü içerdiği konusunda mutabakat vardır. Bununla birlikte, kesin bir türetme nadiren denenmektedir. Çoğunlukla, Klaus Vogel'in (Alman hukuk bilgini) görüşlerine atıfta bulunmakla yetinilmektedir. Vogel, 24. Madde'nin giriş ve 25. Madde, 2634 ile bir sentezi yoluyla "uluslararası iş birliği için Almanya Anayasası'nın (GG) anayasal bir kararını"

tanımlamıştır. Her şeyden önce, hükmün ortaya çıkışı not edilmelidir. Parlamenter Konsey'deki müzakereler sırasında, ayrıcalık tanıma işlevi çok ön plandaydı. Bu normun ulus devletin ötesine geçen dinamik karakteri de literatürde hızla kabul görmüştür. Buna ek olarak 24. Madde, başlangıç ve Madde 1 II, 9 II, 25 ve 26'nın genel görünümünden, örgütün barışa ve uluslararası anlayışa karşı olmaması gerektiği sonucu çıkmaktadır ki, bu da bir kez daha 24. Madde'nin anayasal ilkesini ve normatif amacını, yani açık devleti vurgulamaktadır (Vogel t.y).

Yukarıda da gösterildiği üzere, 24. Madde anlamında Hükûmetler arası bir organ gerçekten de üye devletlerin iş birliği ile oluşturulmaktadır. Bununla birlikte, egemenlik haklarıyla ilgili olarak “verilen” kelimesinin seçilmesinin yasa koyucu tarafından özellikle seçildiği/tercih edildiği açıkça görülmektedir.

Almanya devletinin egemenliğinin bir kısmının Hükûmetler arası kuruma devredildiği izlenimine kapılmak kolaydır ve bu tez erken dönem literatürde savunulmuştur; buna göre Hükûmetler arası kurumun egemenliği, devredilen ulusal egemenlik haklarının toplamı olacaktır. Bu da “transferre” anlamında gerçek bir transferle sonuçlanacaktır. Egemenlik haklarının “transferre” anlamında devredilmesi, devlet yetkisinin özünün kaybedilmesi anlamına gelir ki, bu da Almanya devlet otoritesinin devredilen alanlarda egemenlik eylemleri gerçekleştirmesini imkânsız hale getirir. Kuşkusuz, yetkili bir Hükûmetler arası organ, üye devletlerde doğrudan uygulanabilir hukuk olarak uygulanacak bir kanun çıkarabilir ki, yetkili Almanya anayasal organları elbette bunu bu ölçüde yapabilecek durumda değildir. Ancak BM Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun üyesi Christian Tomuschat, “übertragen”, “transferre” ve “conferre” arasındaki başarılı sınırlandırma formülünü kullanarak ve ikincisini tercih ederek bu soruna nasıl karşı koyacağına en baştan karar vermiştir. 24. Madde anlamında “transfer”, Federal Almanya'nın Hükûmetler arası organın kendi yetki alanı içerisindeki egemen eylemlerini tanıyarak yetkilerini kullanmaktan vazgeçmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, 24. Madde'de yer alan ve burada ifadesini iç yetki alanının açılmasında bulan, açıklığa ilişkin anayasal kararın bir başka göstergesidir. Mevcut görüşe göre, devletler arası bir kurumun oluşturulmasıyla, tüm üyeler için aynı şekilde geçerli olan, eşit tutarlılıkta özgün, türevsel olmayan egemenlik haklarına sahip yeni bir egemen organ yaratılmış olur.

Devlet Kurumları'nın 24. Madde Bağlamında Kriterleri

24. Madde kapsamına uluslararası örgütler veya bu örgütler tarafından kurulan kurumlar da belirli koşulları sağladığında dâhil edilebilir. Terimlerin bu geniş yorumu, Temel Yasası'nın (GG) daha önce açıklanan duruşunu ve uluslararası hukuk çerçevesinde örgütlenme

imkânlarının çeşitliliğini destekleyen uluslararası açıklığa yönelik kararını teyit eder. Ancak, 24. Madde'nin anlamına uygun olarak bir devletler arası kuruluşa devredilmesi gereken daha fazla ve belirleyici şartlar bulunmaktadır.

Devletler Arası Organ Kavramı Hakkında

Uluslararası hukuk çerçevesinde, devletler arasındaki menfaatlerin dengelenmesine yönelik olarak tanımlanabilecek diplomasi, bölgesel konularda oldukça derin bir geçmişe sahiptir. 14. ve 15. yüzyıllar arasında Kuzey İtalya'daki şehir-devletlerde sürekli elçiliklerin ortaya çıkışı, bu uygulamalarda büyük bir dönüşüme yol açmıştır. Bu sürekli temsil biçimi biçimi, 1961 yılında imzalanan Viyana Sözleşmesi ile uluslararası düzeyde resmi bir çerçeveye kavuşturulmuştur (Ergüven 2017: 2180).

Ülkelerinin dış politikaları yönetmede anahtar rolüne sahip olan liderler (yani devlet başkanı, Hükümet başkanı ve dışişleri bakanı) "zirve diplomasisi" adı verilen etkinliklerle öne çıkmaktadır. Özellikle devlet başkanlarının etkisinin arttığı modern dönemde bu tür faaliyetlerin yeniden yükselişe geçmesi geçmiştir (Feinberg 2013: 304). Ancak 1961 Viyana Sözleşmesi, diplomatların özelliklerini ve ayrıcalıklarını belirlerken, bu üst düzey organizasyona özel bir düzenleme getirmemiştir. Bu uluslararası arenada sahip olunan ayrıcalıkların ve sınırların olduğu yerlerde, günümüzde ortaya çıkan sorunlar daha etkili bir şekilde anlaşılması adına kritik bir kişinin bulunmasına sahiptir (Gündüz 2013).

Devletler arası organ kavramı ne Anayasa'da tanımlanmış ne de Madde 24 dışında başka bir yerde kullanılmıştır. Devletler arası organ kavramı Federal Anayasa Mahkemesi içtihadında da kullanılmamıştır. Bu terim Federal Anayasa Mahkemesi içtihadında da tanımlanmamıştır. Daha ziyade, bazı uluslararası örgütlerin 24. Madde anlamında devletler arası kurumlar olduğu belirtilmektedir. Daha ziyade, burada basitçe belirli uluslararası örgütlerin 24. Madde anlamında devletler arası kuruluşlar olduğu belirtilmekte, ancak elbette diğer uluslararası örgütler bu kategorinin dışında tutulmaktadır. Prensip olarak, devletler tarafından yani, uluslararası antlaşmalarla oluşturulan tüm uluslararası örgütler bu terimin kapsamına girmektedir.

Burada sadece Anglo-Sakson terminolojisi bir tanımın ve dolayısıyla bir sınırlandırmanın nasıl yapılabileceğine dair bir ipucu ve yaklaşık bir yönlendirme sağlamaktadır. Burada uluslararası örgütler iki farklı gruba ayrılmaktadır: Birinci grup, 24. Madde ile ilgili olarak, Uluslararası Devlet Örgütleri'dir (International Governmental Organizations, IGO), yani devletler tarafından uluslararası antlaşmalar yoluyla oluşturulan

uluslararası örgütlerdir. İkinci grup ise, ister birey ister kuruluş olsun, özel kişiler tarafından oluşturulan tüm örgütleri içeren Hükûmet Dışı Örgütler'dir (Non-Governmental Organizations, NGO). Devletler tarafından oluşturulan uluslararası örgütler, yani IGO'lar olmaları gerektiğinden, özel kişiler tarafından oluşturulan tüm örgütler, yani NGO'lar, 24. Madde'nin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Müdahale Yetkisinin Gerekliliği

Genel görüşe göre, devletler arası bir organın 24. Madde kapsamına alınıp alınmayacağına karar verirken, örgütün veya organlarından birinin devletin yetki alanına tecavüz etme etkisine sahip olup olmadığı sorusu belirleyici öneme sahiptir. Genel görüşe göre, devletler arası bir organın 24. Madde kapsamındaki “egemenlik hakları”, geleneksel uluslararası örgütlerin karar alma haklarından, devletin yetki alanına tecavüz eden eylem biçimlerinin niteliği bakımından farklılık göstermektedir.

Devredilen egemenlik haklarına dayanan mahkeme kararları, normlar veya bireysel dava düzenlemeleri gibi Hukuki tasarruflar, ulusal alanda, yani ayrı bir devlet uygulama tasarrufu olmaksızın, doğrudan Hukuki etkilere sahiptir. Bunlar uluslararası Hukukun bir öznesi olarak Üye Devlet'e değil, doğrudan devletin hukuk sisteminin Hukuki öznelerine ve uygulama organlarına yöneliktir. Her ne kadar bu kriter esas olarak şu anda 23. Madde'ye tabi olan Avrupa Toplulukları temelinde geliştirilmiş olsa da bunlarla sınırlı olmayıp genel olarak geçerlidir.

Anayasa Mahkemesi'ne Başvuru Durumları

Eski Almanya Federal Anayasa Mahkemesi Üyesi (2001-2011) Prof. Dr. Rudolf Mellinghof göre: “Anayasa şikâyeti, “kamu gücü” tarafından yapılan bir temel hak ihlâlüne karşı öngörülen bir yoldur. Buradaki “kamu gücü” kavramı, bütün devlet organlarını yani yasama, yürütme ve yargı organlarını içerir. Dolayısıyla, anayasa şikâyetinin konusu, Yasama organının yaptığı kanunlar ya da diğer işlemler olabileceği gibi, idarenin işlemleri ve mahkeme kararları da olabilir. Anayasa şikâyeti, ilke olarak Alman devlet organlarının işlemlerine karşı öngörülmuş bir başvuru yolu olmakla birlikte, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Anayasa'nın 24. Madde'sinin 1. fıkrası ya da 23. Madde'sinin 1. ve 2. fıkraları çerçevesinde kimi egemenlik haklarını devrettiği ulusüstü kurumların işlemlerine karşı da anayasa şikâyeti yoluna gidilebilir. Aksi halde, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin özerk iradeye sahip uluslararası kuruluşlara taraf olmak suretiyle temel haklara ilişkin yükümlülüklerinden kaçınması mümkün olabilirdi.” Almanya'da devletin tüm organlarının (yasama, yürütme, yargı) tüm eylem, işlem ve kararlarından doğan Temel Hak ihlâllerine karşı “bireysel başvuru” ya da “anayasa şikâyeti

hakkı” vardır. Bu kapsamda “temel hak ihlaline neden olan kanunlara karşı” da “anayasa şikâyeti” ya da “bireysel başvuru hakkı” tanınmıştır. Temel Hakkı ihlâl edilen kişilerin Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru ya da Anayasa Şikâyeti hakkı tanınması, bu kurumu yurttaş başvurusundan (actiopopularis) ayırmaktadır (Rudolf 2009: 35-44; Akt. Erdinç 2015).

Uluslararası kurumların görevleri konusunda da kısıtlamalar en aza indirilmeye çalışılmıştır. Egemenlik hakları sadece görevi ve amacı en geniş anlamda kapsamlı siyasi iş birliği ve barışı koruma olan bu tür kurumlara değil; aynı zamanda ekonomi, teknoloji, ulaşım, iletişim, kültür, uluslararası güvenlik ve diğer alanlarda objektif olarak sınırlı görevleri olanlara da devredilebilir. Madde 24’ün 1992 yılından sonraki uygulama kapsamını biraz daha açık hale getirmek için, aşağıda bilgiler sunulmuştur. 24. Madde’ nin geniş uygulama kapsamını, 1992 yılından sonraki dönemde uluslararası alanda ilerideki örgütler üzerinden değerlendirmek, Almanya'nın uluslararası egemenlik ve aralık anlayışını daha geniş bir perspektifle incelemeye olanaklarını tanıyacaktır.

EUROCONTROL (Avrupa Hava Seyrüsefer Güvenliği Örgütü)

Eurocontrol, beş Batı Avrupa ülkesi ve Federal Almanya Cumhuriyeti tarafından, havacılık alanında akit taraflar arasında daha yakın bir iş birliği sağlamak amacıyla Hava Seyrüsefer Güvenliği için İşbirliği Uluslararası Sözleşmesi (ECV) uyarınca kurulmuş uluslararası bir örgüttür. Bu amaçla, hava trafiğini düzenlemeye yönelik egemenlik yetkileri, ECV Madde 18 uyarınca Hava Trafik Hizmetleri Ajansına pilotlara gerekli tüm talimatları verme yetkisi veren Madde 24’ün uygulanmasıyla devredilmiştir. 1960 tarihli ECV’nin (ETC eski versiyonu) Eurocontrol’e tarifeleri belirleme ve hava trafik kontrol ücretlerini toplama konusunda egemenlik hakları verip vermediği tartışmalıdır. Hava Kontrol Hizmeti’nin (ECT) 12.02.1981 tarihli Protokol şeklinde neredeyse altı yıllık bir gecikmeyle 01.01.1986 tarihinde yürürlüğe giren yeni versiyonundan bu yana, Eurocontrol’ün en azından hava trafik kontrol güzergâh ücretlerinin belirlenmesi ve toplanması alanında Madde 24 anlamında egemenlik hakları bulunmamaktadır (Taşdemir ve Aydın 2020: 4305-4322).

Ayrıca, 1981 tarihli ücretler anlaşmasının 6 I a 1 maddesine göre, bir Akit Devlet “ulusal çıkarlara ilişkin zorlayıcı nedenler” ileri sürerek üçte iki çoğunlukla alınan herhangi bir karardan çekilebilir. Bu durum, Eurocontrol’ün burada yaptırım gücü olan herhangi bir idari yetkiye sahip olmadığı gerçeğine daha fazla işaret etmektedir. Ücret talebi yalnızca devlet Hukukuna uygun olarak ve idari makamlar veya mahkemeler tarafından uygulanabilir. Bununla birlikte, 1986 yılında revize edilen ECT de dahil olmak üzere sözleşmenin yorumlanması, hava

trafik kontrolünün Eurocontrol'e egemen bir görev olarak verildiğini göstermektedir. Bireysel hava taşıyıcısı doğrudan talimatlara uymakla yükümlüdür. Bu, Madde 24 anlamında egemenlik haklarının devrini teşkil etmektedir (McInally 2010: 52-53).

EKA (Avrupa Nükleer Enerji Ajansı)

Nükleer Enerji Alanında Güvenlik Tedbirleri Alınmasına İlişkin Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca, Avrupa Nükleer Enerji Ajansı bölünebilir madde kullanan şirket ve kuruluşların güvenlik denetimlerini gerçekleştirme yetkisine sahiptir. Her bir denetim, Kontrol Ofisi tarafından verilen ve ilgili Akit Devlet'in Hükûmetine önceden bildirilmesi gereken bir emirle gerçekleştirilir. Denetimler ilgili Akit Taraf'ın rızasına bağlı değildir. Madde 4'e göre bölünebilir maddelerin sadece barışçıl amaçlarla kullanılması yükümlülüğünün bir Taraf Devlet tarafından ihlal edilmesi halinde, Ajans düzeltici tedbirler talep etme ve bunların alınmaması halinde Madde 5b'ye göre yaptırım uygulama hakkına sahiptir. Bu da Ajans'ın kontrol tedbirlerinin özel ve devlet teşebbüslerine karşı doğrudan Hukuken etkili olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan Ajans'a Madde 24 bağlamında egemenlik hakları devredilmiştir (Rosenkranz vd. 2010: 132-133).

EPO (Avrupa Patent Organizasyonu)

Avrupa Patentlerinin Verilmesine İlişkin Sözleşme'nin 4 I. Madde'si ile kurulmuştur. EPO'nun bir organı olan Avrupa Patent Ofisi'nin (EPO) görevi, Avrupa Patent Ofisi (EPO) Madde 4 III uyarınca Avrupa patentlerinin merkezi olarak verilmesidir; bu patent, Akit Devletler'de verilen ulusal bir patentin yasal etkisine sahiptir (Çılgınoğlu ve Cılbıroğlu 2019: 180-192). Bu da EPC Madde 2 II'ye göre "verildiği her bir Akit Devlette" geçerlidir. Bundan ve EPC'nin diğer hükümlerinden, patent sahibinin ulusal hukuk uyarınca Patent Kanunu §§ 8, 9 uyarınca sahip olduğu münhasır hakların EPO'nun münferit bir kararı ile tesis edildiği çıkarılabilir. Bu nedenle EPO, EPC'ye üye ülkelerdeki patent başvuru sahiplerine karşı, 24. Madde anlamında egemen haklar teşkil eden ve dolayısıyla doğrudan etkiye sahip olan idari yetkilere sahiptir.

Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC), Avrupa Patent Ofisi (EPO) tarafından sahip olunan patentlerin, 32 üye ülke içinde koruyan ve sahip olunan hakların geçerli kılınmasını sağlayan sözleşmedir.

Avrupa Okulları

Yaptırım gücünün olmaması nedeniyle, devletler arası olmayan organlara örnek olarak Avrupa Okulları gösterilebilir. Bu kurumun düzenleyici yetkileri sadece kendi iç yapısına yöneliktir.

Interpol (Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı)

Kişisel verileri saklama, kullanma ve aktarma yetkisi nedeniyle 24. Madde anlamında bir aktarım yasasının gerekli olduğu kabul edilmektedir. Bu ancak erişim hakkına ek olarak "ikinci grup vakalar" temelinde mümkün olacaktır. Bu varsayım altında, temel haklara yönelik fiili tecavüzün, her halükârda gerekli olan suçun unsurlarının kısıtlanması için gereken özel niteliğe sahip olup olmadığı sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, polisin veri toplamasına, herhangi bir kurum tarafından yürütülen veri toplama faaliyetlerine kıyasla böyle bir nitelik verilebilir. Eğer bu yaklaşım takip edilirse, Interpol'ün devletler arası bir kurum olarak sınıflandırılması gerekecektir.

Doktrindeki çoğunluğun rücû (sözünü geri alma, sözünden dönme, cayma) hakkını Madde 24'ün zorunlu bir unsuru olarak görmesi ve Interpol'ün rücu yetkisinin bulunmaması göz önünde bulundurulduğunda, bu görüşün takip edilmesi halinde Interpol, Madde 24'ün anlamında devletler arası bir organ olarak kabul edilmemelidir.

NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

NATO'nun devletler arası bir örgüt olarak sınıflandırılması özellikle tartışmalıdır. Federal Anayasa Mahkemesi'nin Pershing ve Cruise füze silahlarının konuşlandırılmasını kabul etme kararına kadar, bu durum hakim görüş tarafından reddedilmiştir, çünkü NATO'ya herhangi bir müdahale yetkisi verilmemiştir. Tecavüzü 24. Madde'nin gerekli bir unsuru olarak görmeye devam edenler, Pershing/Cruise kararından sonra bile görüşlerine bağlı kalmışlardır. Pershing/Cruise füze silahlarının kararında Federal Anayasa Mahkemesi, "Washington Antlaşması, İkamet Antlaşması ve Alman Antlaşması'nın Alman toprak egemenliği üzerindeki etkilerinin etkileşimini 24. Madde anlamında egemenlik haklarının verilmesi olarak nitelendirmiştir. "Federal Anayasa Mahkemesi, 24. Madde'nin ne Alman egemenlik gücünün geri çekilmesinin geri alınamazlığını öngördüğünü; ne de devredilen egemenlik haklarının mevcut kullanımının her durumda Üye Devletler tarafından durumun değerlendirilmesine bağlı olabileceği gerçeğiyle çeliştiğini savunmaktadır. Bu durum "fiili bir emir" olarak ya da 24. Madde'nin sadece egemen olan devletler arası bir kurumun eylemine genişletilmesi olarak yorumlanabilir ve bu da NATO'nun iç hukuk alanındaki fiili etkisinin temel olarak sınıflandırılması gerekmesine yol açacaktır. Bu temelde, Federal Anayasa Mahkemesi NATO'yu devletler arası bir kurum olarak görmektedir, çünkü Federal Almanya federal topraklarda konuşlu nükleer silahların kullanım için serbest bırakılması ve askeri-operasyonel kullanımına ilişkin nihai kararı kendisine devretmiştir ki bu da NATO Antlaşması'nın

dayandığı ittifak programı çerçevesindedir. Hâkim literatür, Federal Anayasa Mahkemesi'nin aksine, hâlâ 24. Madde'nin temel bir unsuru olarak nüfuz etme gerekliliğine bağlı kalmaktadır, bu nedenle NATO, silahsızlanma sonrası karar açısından 24. Madde anlamında devletler arası bir kurum olarak görülmemektedir.

NATO Antlaşması'nın kendisi NATO'ya karşı müdahale yetkisi öngörmemektedir. NATO'nun ikincil Hukukunda bu yönde yaklaşımlar vardır, ancak gerçek bir müdahale yetkisi yoktur. Örneğin, NATO Konseyi'nin bir kararına dayanılarak hazırlanan ve Hukuken sadece bir tavsiye niteliği taşıyan MC 57 belgesi, bir askeri çatışma durumunda “operasyonel komutanın” müttefik komuta birimlerine devredilmesini öngörmektedir. Böylece bunlar ulusal silahlı kuvvetlere direktif verme konusunda sınırlı bir yetkiye sahip olmaktadır. Ancak, söz konusu belgenin yasal dayanağı sadece bir tavsiye niteliğinde olduğundan, ulusal birimlerin tabi kılınması için herhangi bir yasal zorunluluk bulunmamaktadır. Bağlılığa rağmen, tam ulusal komuta yeniden tesis edilebilir, dolayısıyla kalıcı ve konsolide bir devirden söz edilemez. Dolayısıyla bu, 24. Madde'nin uygulandığı bir durum değildir.

Schengen (Avrupa Serbest Ticaret Birliği ve Avrupa Birliği Üyelerini İçeren Bölge)

Schengen, Avrupa'da birikimler arası kontrolün insanlarını amaçlayan bir anlaşmadır. Bu anlaşma, ilk olarak 1985'te Belçika, Almanya, Fransa, Lüksemburg ve Hollanda tarafından Schengen köyünde (Lüksemburg'da) imzalanmıştır. Sözleşmenin amacı, üye ülkeler arasında kişilerin hareket etmelerini sağlamak. Schengen kaybının başarısızlıkla sonuçlanması ve uyum sağlamak amacıyla çeşitli kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Bu kurumsal yapılar arasında, Schengen'in sınırsız izlenmesi ve üye ülkeler arasında koordineu sağlamak için “Yürütme Komisyonu” da mevcuttur. Federal Hükûmet, Yürütme Komisyonu'nun kararlarının uygulanması gerektiğini varsayarken ve Anlaşmanın 132 II 1. Maddesi uyarınca oybirliği ile alınması gereken kararların kabulünde ilgili çekinceler yoluyla Federal Meclis ve Federal Konsey'in gerekli katılımını sağlamak isterken, literatürün bir kısmı Yürütme Komisyonu'na verilen yetkileri ikincil mevzuat yetkileri olarak görmektedir. Bu literatür görüşü şu şekilde gerekçelendirilmektedir: Schengen Anlaşması'nı uygulayan Konvansiyon'a göre, ulusal makamlar Schengen II Madde 6 uyarınca dış sınırların kontrolünü üstlenmekte ve Schengen Madde 10 ff uyarınca tek tip vizenin verilmesinden sorumlu olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, Yürütme Komitesi “yerel sınır trafiğinin istisnaları ve usullerinin yanı sıra ayrıntılarını” belirlemekte, kontrollerin ve sınır gözetiminin uygulanmasındaki pratik ayrıntılar, vize vermekten sorumlu makamlar ve vizelerin şekli, içeriği, geçerlilik süresi ve süreleri için alınacak ücretler hakkında kararlar almaktadır.

Bu görüşe, özellikle Federal Hükûmet tarafından, Yürütme Komitesi kararlarının uygulanmasının tamamen Taraf Devletler'in sorumluluğunda olduğu şeklinde karşı çıkmaktadır. Her bir Sözleşmeci Devlet, ne ölçüde iç uygulama eylemlerinin gerekli olduğuna kendisi karar verecektir. Şüphe durumunda, Sözleşmeci Devletler karar ve tasarım özgürlüklerinin daha az sert bir şekilde kısıtlanmasını seçmiş olacaklardır.

BM (Birleşmiş Milletler)

BM Şartı'nın 25, 41 vd. maddelerinde Güvenlik Konseyi'ne tanınan karar alma hakları, üye devletleri tek tek devlet organları veya bireyler olarak değil, uluslararası Hukukun tüzel kişileri olarak bağlamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Şartı, tüm BM üye devletleri için bağlayıcıdır. Almanya, Birleşmiş Milletler'in bir üyesi olarak, BM Şartı'na ve BM Güvenlik Konseyi'nin katılımına ilişkin kararlara uyulmaktadır. Ancak BM kararlarının Almanya'nın anayasası üzerindeki etkisi, kararın sürdürüldüğüne ve içeriğine bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler'in (BM) karar alma hakları 24. Madde anlamında egemenlik hakları teşkil etmez. Bununla birlikte, uluslararası örgütlerin uluslarüstü yetkilerinin ilk biçimleri BM çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Örneğin hukukçu Christian Tomuschat, BM'ye antlaşmayla bağlı olan Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) tarafından geliştirilen hava trafiği düzenlemelerinin, ICAO Antlaşması'nın 12. maddesinin 3. fıkrası uyarınca "açık denizde de geçerli" olduğunu ve hiçbir Üye Devlet'in bu düzenlemelerden kaçınamayacağını belirtmektedir.

Hukuken BM'ye bağlı olmayan Deniz Yatağı Otoritesi'ne de uluslar üstü idari yetkiler tanınmıştır. Örneğin, deniz madenciliği ile ilgili olarak, otorite madencilik alanının büyüklüğünü, madencilik faaliyetlerinin süresini, nasıl yürütüleceğini ve çıkarılacak mineralleri belirlemek zorundadır. Diğer yönetmelikler denetim ve harç sistemini kapsamakta olup, bu sistem kararların kuruma aktarılmasını düzenlemektedir. "Kurallar, yönetmelikler ve prosedürler" üye devletlerin ve bireysel madencilik şirketlerinin hak ve yükümlülüklerini belirlemektedir.

Ren (Rhein) Nehri Seyrüsefer Merkez Komisyonu

Gözden geçirilmiş 17.10.1968 tarihli Ren (Rhein) Seyrüsefer Kanunu'na göre, Ren nehri kıyıdaş devletleri (İsviçre, Lichtenstein, Avusturya, Almanya, Fransa ve Hollanda), Ren nehri seyrüseferine ilişkin belirli hukuk ve ceza davaları üzerinde yargı yetkisine sahip ulusal mahkemeler kurmaktadır. Bunlar örneğin, gemicilik ve nehir polisi düzenlemeleri veya seyrüsefer harçlarının ödenmesidir. Bu mahkemelerin kararlarına karşı itirazlar Merkezi

Komisyon'un Temyiz Dairesi'ne yapılabilir. Mannheim Yasası Madde 37, 45 I uyarınca, Temyiz Dairesi, Ren nehri seyrüsefer mahkemelerinin kararlarını taraflar için bağlayıcı olacak şekilde iptal etme veya değiştirme yetkisine sahiptir. Federal Meclis'in Revizyon Sözleşmesi'ni 6 Temmuz 1966 tarihli kanunla onayladığı ve bu bağlamda 24. Madde'de yer alan yetkiyi kullandığı göz önünde bulundurulduğunda, Temyiz Dairesi'ne uluslararası bir yargı yetkisi verildiğine dair şüpheler bir kenara bırakılabilir. Dolayısıyla, 24. Madde anlamında egemenlik haklarının devri söz konusudur.

Moselle Komisyonu'nun Karşılaştırmalı Sınırlandırılması Hükûmetler

Moselle Komisyonu, Moselle Nehri üzerindeki sosyalleşme ve organizasyonun düzenlenmesi amacıyla kurulmuş uluslararası bir kuruluştur. Moselle Nehri, Fransa, Lüksemburg ve Almanya'nın kesişiminde yer alır, bu nedenle bu üç ülkenin ortak çıkarlarına hizmet eden bir komisyonun varlığı gereklidir. Komisyon, Moselle Nehri üzerinde tıkanan trafiğin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli düzenlemeleri yaparak nehrin navigasyona uygun hale getirilmesi ve sürdürülmesi için gerekli teknik iş birliğini sağlamaktadır (Moselkommission 2023). Moselle Komisyonu, mahkemelerin kararlarına karşı gerekli gördüğünde Temyiz Komitesi'ne de başvurulabilir. Moselle Antlaşması'nın 34 IV, 35. maddeleri uyarınca, Moselle Komisyonu, Moselle seyrüsefer mahkemelerinin kararlarını taraflar için bağlayıcı olacak şekilde iptal etme veya değiştirme yetkisine sahiptir. Bu karar verme yetkisiyle ilgili olarak, Moselle Komisyonu da 24. Madde anlamında egemenlik haklarına sahiptir. Ancak, Ren nehri seyrüseferi için geçerli olan revize edilmiş Mannheim Ren nehri Seyrüsefer Kanunu'nun aksine, Moselle'nin Seyrüsefere Elverişli Hale Getirilmesi Antlaşması, Moselle Komisyonu'nun Moselle seyrüseferi veya devlet makamları için yaptırım etkisi olan Moselle seyrüseferi hakkında, düzenlemeler yapma yetkisine sahip olduğuna dair herhangi bir işaret içermemektedir.

Antlaşma, Moselle Komisyonu'na antlaşmanın 36, 40. maddeleri uyarınca karar alma veya tavsiyelerde bulunma hakkı verdiği ölçüde bile, Mannheim Gözden Geçirilmiş Ren Seyrüsefer Yasası uyarınca Merkezi Komisyon için yapılan düzenlemelerin ötesine geçmemektedir. Buna göre, Moselle Komisyonu, Ren Nehri Seyrüsefer Merkez Komisyonu'nun aksine, 24. Madde'nin anlamında yasama alanında herhangi bir egemenlik hakkına sahip değildir.

Devletler Genel Hukuku Üzerinde 24. Madde'nin Etkisi

Devletler genel hukuku, egemen devletler ile uluslararası kurumlar arasındaki dış ilişkileri ele alan bir hukuk dalıdır. Bu hukuki çerçeve, devletlerin iç işlerine değil, uluslararası ilişkilerine odaklanır. İki ya da daha fazla devlet veya uluslararası bir kuruluş arasındaki diplomatik etkileşimleri belirler. Bu hukuk dalı, egemen devletlerin uluslararası alanda nasıl hareket edeceklerini tanımlarken, aynı zamanda onların egemenliklerine birtakım kısıtlamalar getirir. İç hukukta mutlak irade sahibi olan bir devlet, uluslararası alanda eşitlik ilkesini kabul eder. Ancak, bu hukuki çerçevenin yaptırım ve uygulama mekanizmaları, ulusal hukukta olduğu kadar net ve katı değildir. Yaptırım gücünün eksikliği, bu alandaki kuralların bazen tam anlamıyla bir “hukuk” olarak tanımlanmasını zorlaştırabilir. Temel olarak, bu hukuk dalı, bağımsız devletlerin, uluslararası organizasyonların ve uluslararası sahnede belirli bir tanınırlığa sahip olan, fakat tam anlamıyla bağımsız olmayan varlıkların ilişkilerini düzenler (Doğan, 2020: 38).

Madde 24, Federasyon'a egemenlik haklarının devredilmesi için gerekli araçları sağlama görevinin yanı sıra, ki bu açık ifadeye karşılık gelmektedir, Almanya hukuk sisteminin tamamı için de geçerlidir. Uluslararası hukuka uygun yorum gerekliliğine göre, eğer bir hukuk normu birden fazla yoruma izin veriyorsa - anayasaya uygun yorumda olduğu gibi - uluslararası hukukun gerekliliklerini aynı anda karşılayan yoruma öncelik verilmelidir. Bu ilke elbette anayasa hukuku düzeyinde olduğu kadar, devletler genel hukukunun uygulanmasında da geçerlidir.

Anayasanın uluslararası Hukuka dost olan ve uluslararası hukukun iç hukuka dâhil edilmesini düzenleyen normlara yansıyan temel tutumu, ayrıca hukukun üstünlüğü ve demokrasi ilkelerini korumaktır. Bu korumayı yaparken uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerin ve uluslararası hukuk kapsamında korunan menfaatlerin, ulusal düzeyde mümkün olan en iyi şekilde uygulanmasını teşvik etme çabası söz konusudur.

24. Madde'nin Sınırları

Yeni 23. Madde'nin aksine, 24. Madde entegrasyon yetkisine açık bir sınırlama getirmemektedir. Bununla birlikte, 24. Madde, egemenlik haklarının devletler arası kurumlara “sınırsız” olarak devredilmesine de izin vermemektedir. Federal Anayasa Mahkemesi içtihadına göre, “anayasayı değiştirmeden, yani devletler arası organın yasamasıyla, kimliğinin dayandığı anayasanın temel yapısını değiştirmenin” yolunu açmamaktadır.

24. Madde'nin yürürlüğe girmesinden bu yana Federal Anayasa Mahkemesi, entegre etme yetkisinin sınırlarını ve 24. Madde ile açılan göreceleştirme kapsamını tanımlamaya ve belirlemeye çalışmıştır. Ancak Federal Anayasa Mahkemesi bu konuda ikna edici değildir. Öte yandan literatürde, 24. Madde'nin sınırsız entegrasyon imkanından, entegrasyonun tüm anayasaya bağlı olarak kısıtlanmasına kadar uzanan daha da fazla yaklaşım bulunabilir. Bu konudaki görüşlerin çeşitliliği, yönetilebilir sistematik bir sunuma pek elverişli değildir.

Bu durum Federal Anayasa Mahkemesi'nin (Bundesverfassungsgericht), NATO'nun İki İz Kararı (Doppelbeschluss) uyarınca uzun menzilli, vasat nükleer güçlerin yerleştirilmesi (Nachrüstung) denilen olayla ilgili kararında kolaylıkla gösterilebilir. Hükûmetin, Almanya'da Pershing ve Cruise füze silahlarının konuşlandırılmasını kabul etme kararını hangi siyasal askeri sonuçların izleyeceği gibi bir soru, bu vaka için bir ölçüde geçerliydi. Federal Anayasa Mahkemesi yoğun bir sözlü oturum düzenleyerek, sorumlu Bakanlar Kurulu üyelerinden ve subaylarından gerekçelerini, varsayımlarını sordu. Fakat ilgili siyasal, askeri değerlendirme ve varsayımların doğru mu yanlış mı olduklarını ayrıca araştırma ve karara bağlamayı açıkça reddetti. Çünkü bugüne kadar, bu konuların değerlendirilmesinde yol gösterici olacak hukuk standardı mevcut olmamıştır. Kaldı ki bu tür kararların Hukuki değil, siyasal sorumluluğa tabi olması gerekmektedir. Bütün örnekler bir anayasa mahkemesinin devletin organları karşısında kendi rolünü tanımlamasının ve bir yanda Parlamento ve Yürütme'nin; öte yanda ise Anayasa'nın otoriteleri arasında denge kurmasının gereğini -ve güçlüğünü- göstermektir. Yargıçların, Hukuki sınırlama ve Hukuki aktivizm arasında doğru bir uzlaşmaya varmaları ve amaçlarını hiçbir zaman unutmamaları gerekiyor: Özgürlüğü, demokrasiyi, anayasayı korumak! (Zeidler t.y.)

Elbette yasama organı, tek tek terimlerin ve kurucu unsurların tanımları bile hem içtihat Hukukunda hem de literatürde son derece tartışmalı olmakla kalmayıp, yerleşik bile olmayan, bu kadar yetersiz tanımlanmış bir Anayasa maddesi oluşturduğu için örneğin, devletler arası kurum kavramı Anayasa'da ya da 24. Madde dışında başka bir yerde kullanılmamaktadır. Federal Anayasa Mahkemesi'nin içtihat Hukuku da burada bir tanım sunmamaktadır. Ancak, yasama düzeyinde eleştirel bir değerlendirmeye başlamak bir başarısızlık ya da en azından uygunsuz olarak değerlendirilebilir. Parlamenter Konsey'in ana komitesinin üyeleri, 24. Madde ile düzenlenecek görevler hakkında tam bir fikre sahip değildir. Bu aynı zamanda, yukarıda da belirtildiği üzere Madde 24 I'in, Federal Cumhuriyet'in uluslararası yapılara entegre olma iradesini ve dolayısıyla açık bir devlet olma kararını belgelemeyi amaçlayan siyasi bir yenilik

olduğu gerçeği göz önüne alındığında, neredeyse imkânsızdır. Bu durum yasa koyucunun, 24. Madde'nin görevi hakkında yalnızca programatik bir fikre sahip olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, eleştiriye 24. Madde'nin yorumlanması ve uygulanmasından başlamak mantıklı olacaktır. Halkların barış içinde bir arada yaşamasına ilişkin anayasal ilkenin türetildiği başlangıç bölümünün yanı sıra Madde 1 II, 9 II, 24 I, 25 ve Madde 26'nın özeti, somut olarak egemenlik haklarının, görevleri ya da görevlerini yerine getirme biçimleri barışa ya da uluslararası anlayışa aykırı olan uluslararası örgütlere devredilemeyeceği anlamına gelmektedir. Bugün mevcut olan uluslararası örgütler göz önüne alındığında, bu pek de pratik bir sorun değildir. Ancak bu temel ilkenin diğer yüzüne daha yakından bakıldığında, siyasi istismar tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Bu fikrin çok da uzak bir ihtimal olmadığı, NATO'nun dünya barışına karşı bir ittifak olarak eleştirildiği siyasi kamplardaki seslerin hiç de eksik olmadığı, NATO'nun çifte kararı olarak adlandırılan tartışmada ortaya çıkmıştır. NATO'nun yukarıda açıklanan 24. Madde ile ilgili tartışmalı rolü de burada dikkate alınmalıdır. Bu da 24. Madde'nin yorumlanmasıyla ilgili bir başka kritik noktaya götürmektedir.

Bir uluslararası örgüt veya organın 24. Madde anlamında devletler arası organlar arasında sayılabilmesi için hangi kriterleri yerine getirmesi gerektiğine dair çok sayıda tartışma ve ihtilaf, bir organın 24. Madde kapsamına girip girmeyeceği konusundaki belirsizliği ve yetersiz kesinliği göstermektedir. Bu durum, 24. Madde kapsamındaki tüm kurumların kesin bir özetini çıkarmayı imkânsız hale getirmektedir.

Bu sorun başka bir yerde de ifadesini bulmaktadır. Birçok devletler arası organ 1992'den önce Avrupa şemsiyesi altında değildi ve bu nedenle bugün 24. Madde kapsamına girmezdi. Ancak AB Antlaşması ile Avrupa Evi'ne dâhil edilmişlerdir. Bu en geniş anlamda devletler arası kurumların Hukuki niteliği de belirsizlikleri nedeniyle büyük ölçüde belirsizdir.

Bu nedenle, Federal Anayasa Mahkemesi'nin en azından bir karar ya da temel bir kararlar, kavram ve kriterlerin gelişebileceği kaba bir yol haritası çizmesi beklenirdi. Bunun yerine, Federal Anayasa Mahkemesi'nin Pershing ve Cruise kararı ve burada geliştirilen "diğer dava grubu" tartışmaya daha da fazla huzursuzluk getirmektedir. Bu bakımdan, en azından Hukuki açıklık ve kesinlik gerekliliği açısından bu durum sert bir şekilde eleştirilmelidir.

SONUÇ

Bu çalışma, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'sinin egemenliğin uluslararası boyutunu nasıl ele aldığını ve bunun Almanya'nın uluslararası arenada oynadığı role nasıl yansıdığını ele almıştır. Özellikle, 24-1 Madde'si, Almanya'nın egemenlik haklarını belirli bir ölçüde

devredebileceğini ve devletlerarası kuruluşlara katılabileceğini belirtir. Bu madde, Almanya'nın uluslararası toplumun aktif ve sorumlu bir üye olma isteğini yansıtmaktadır. Ancak bu aktif katılım, bazen egemenlik haklarının belirli bir ölçüde devredilmesini gerektirebilir.

Egemenlik, bir yönetim biçimi, kendi sınırları içerisinde bağımsız ve üstün bir otorite olarak hareket etme hakkıdır. Ancak küreselleşen dünyada, uluslararası iş birliği ve entegrasyon genişliyor, devletlerin belli başlı egemenlik haklarından feragat etmelerini gerekli kılabilir. Örneğin, uluslararası ekonomik kuruluşlarda, güvenlik paketlerinde veya anlaşmalarda bu tür devirler söz konusu olabilmektedir.

Almanya, tarihsel ve ekonomik bağları göz önünde bulundurulduğunda Avrupa Birliği'nin (AB) önde gelen üyelerinden biridir. Bu bağlamda, AB'nin sui generis (kendine özgü) bir yapıya sahip olduğunu anlamak önemlidir. Yani, Avrupa Birliği ne tam anlamıyla bir federal devleti ne de geleneksel bir uluslararası örgütü temsil eder. Bu kendine has yapısı, birliğin iç politika ve hukukta bağımsız, dış politika ve uluslararası ilişkilerde ise genellikle toplu hareket etmesi şeklinde tezahür eder.

Avrupa Birliği, üye devletlerin bir kısmı veya tamamı arasında alınan kararlarla dış politika konularında ortak eylemde bulunabilirken, iç meselelerde her üye devlet kendi özerk karar mekanizmasını korumaktadır. Ancak bu, üye devletlerin tamamen bağımsız hareket edebileceği anlamına gelmez; çünkü belirli konularda, özellikle birliğin temel politika ve değerlerine ilişkin konularda, AB hukuku ulusal hukuka üstündür. Almanya Anayasası'nın 24-1 Madde'si, ülkedeki uluslararası düzenin katılma isteğini açıkça ifade ederken, bu katılmanın bedeli olarak egemenlik haklarının bir kısmının devredilmesini de kabul etmektedir. Bu, Almanya'nın, kolektif hedeflere ulaşmak ve uluslararası düzeyde bir parçası olarak sorumluluklarını yerine getirmek için bireysel egemenlik haklarından vazgeçmeye hazır olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu madde, Almanya'nın egemenlik anlayışının, özellikle Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşlarla olan ilişkileri bağlamında, geleneksel devlet egemenliği anlayışından ne ölçüde sapabildiğini göstermektedir. Bu hükümler, Almanya'nın egemenlik haklarını devretmeyi ve belirli bir derecede Hukuki ve politik entegrasyonu kabul etmeyi seçtiği bir dünya düzenine işaret etmektedir. Madde 24, devletler arası ilişkilerin karmaşıklığı ve sürekli değişimi karşısında bir adaptasyon aracı olarak hizmet etmektedir. Uluslararası arenada daha karmaşık ve entegre bir dünyada, Almanya'nın egemenlik anlayışı ve uluslararası

yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesi, bu maddenin hükümleri çerçevesinde belirlenmektedir.

24. Madde'nin geniş kapsamı ve yoruma açık olması, Almanya'nın gelecekteki zorluklarla başa çıkma yeteneğine de katkıda bulunmakta; Almanya'nın egemenlik anlayışının evrimine ve değişen uluslararası şartlara uyum sağlama yeteneğine olanak sağlar. Bu belirsizlik ayrıca, anayasanın esnekliğini ve uyum kabiliyetini artırırken; aynı zamanda Almanya'nın anayasal değerlerine olan saygısını korumasına da yardımcı olur.

Sonuç olarak, Almanya Anayasası'nın 24. Madde'si, Almanya'nın uluslararası egemenliğinin sürekli evrimine ve devletler arası kuruluşlara olan katılımına geniş bir pencere açar. Bu madde, Almanya'nın uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğini ve egemenlik anlayışını nasıl dengelediğini ve bunu nasıl evrimleştirdiğini gösterir. Bu bağlamda, 24. Madde, Almanya'nın uluslararası kuruluşlara olan bağlılığını ve uluslararası Hukuka olan saygısını göstermektedir. Önümüzdeki dönemde, uluslararası kuruluşların ve devletler arası iş birliğinin önemi daha da artacaktır ve gelişen bu durum, 24. Madde'nin daha da önemli hâle gelmesini sağlayacaktır. Almanya'nın bu maddeye olan bağlılığı, uluslararası arenada kolektif hareketin önemini ve ülkenin uluslararası yükümlülüklerini kabul etme taahhüdünü göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ansay T. (1988). Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Tam Üyeliğimiz ile İlgili Bazı Hukuki Sorunlar, *Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'a 65. Yaş Armağanı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aybay, A., Aybay, R. ve Pehlivan, A. (2016). *Hukuka Giriş*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Başlar, K. (2005). Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecinde Türk Anayasası'nın Uyumlaştırılması Sorunu, <http://www.anayasa.gen.tr/baslar-AB-anayasa.pdf> (Erişim 11.03.2023).
- Bayatı, H. A. A. (2016). Uluslararası Hukukta İnsani Müdahale ve Irak Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cecanpınar, H. (2014). Devletin Evrensel Yargı Yetkisi ve Uluslararası Hukuk, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, H. (2007). *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*, Ankara: Platin Yayınları
- Çelik, M. (2017). *Devletlerin Egemen Eşitliği Bir Uluslararası İlişkiler Miti*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Çılğınoğlu, H., Cılbırcıoğlu, C. (2019). Fikri Mülkiyet Hakları: Avrupa Patent Antlaşması, Avrupa Patent Ofisi ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Antlaşması, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(40), 180-192.

- Dalyancı N. (2004). Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin Egemenliğine Olan Etkileri ve Bu Konuda Anayasada Yapılması Gereken Değişiklikler, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 14(2), 1-13.
- Deutscher Bundestag. (2022). *Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası*, C. Rumpf ve G. Uzar Schüller (Çev.), <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf> (Erişim 15.03.2023).
- Dinan, D. (2008). *Avrupa Birliği ve Tarihi*, H. Akay (Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Doğan, İ. (2020). *Devletler Hukuku*, Ankara: Astana Yayınları.
- Dower, N. (2009). *The Ethics of War and Peace: Cosmopolitan and Other Perspectives*, Polity Press.
- Efe, H. (2008). Avrupa Birliği'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 66-78.
- Erdinç, T. (2015). Karşılaştırmalı Olarak Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı (Anayasa Şikâyeti), *TAAD (Türkiye Adalet Akademisi Dergisi)*, (20), 87-138.
- Feinberg, R. (2013). Institutionalized summitry, A. F. Cooper, J. Heine, & R. Thakur (Eds.), *The Oxford handbook of modern diplomacy* içinde (303-318), Oxford: Oxford University Press.
- Gözler, K. (2017). *Anayasa Hukuku'nun Esasları*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Grimm, D. (2010). *The Basic Law at 60-Identity Change, 11 German LJ 1*, <http://tinyurl.com/k4qyb55> (Erişim 12.04.2023).
- Gündüz, A. (2013). *Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Hazır, H. (1995). Avrupa Topluluğu Hukuku ile Türk Hukuk Sisteminin Bütünleşmesinde Egemenliğin Devri Sorunu, *Prof. Dr. Halil Cin'e Armağan* içinde (9-22), Konya: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Hekimoğlu, M. M. (2004). Avrupa Topluluğu Hukuku ve 1982 Anayasası'na Göre Egemenlik, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 51, 27-45.
- Karluk, R. (2014). *Avrupa Birliği Kuruluşu Gelişmesi Genişlemesi ve Kurumları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Katzenstein, P. J. (1987). *Policy and politics in West Germany: The growth of a semi-sovereign state*, Temple University Press, Philadelphia.
- Kiraz, S. (2012). Uluslararası İlişkilerde Egemenliğin Değişen Yüzü, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 93-102.
- Küçük, A. (2015). Egemenlik (Hâkimiyet), Halk Egemenliği ve Milli Egemenlik Tartışmaları ve Egemenlik Anlayışında Esaslı Dönüşüm, *Uyuzmazlık Mahkemesi Dergisi*, (6), 311-361.
- Kürkçüer, O. (1957). Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası ve Bu Anayasayı Meydana Getiren Amiller, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 22(1-4), 88-111.
- McInally, J. (2010). Eurocontrol history book. Brussels: EUROCONTROL. <https://www.eurocontrol.int/sites/default/files/2020-01/eurocontrol-history.pdf> (Erişim 17.05.2023).
- Moselkommission. (2023). Commission de la Mosella, <https://moselkommission.org/index.php?id=163&L=5> (Erişim 17.05.2023).

- Mumcu, A. (2002). *Genel Devlet Kuramı (Genel Kamu Hukuku)*, İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Öğüt, S. (2013). Egemen Eşitlik Prensibine Modern Uluslararası Hukuk Açısından Bir İstisna Hali Olarak Yaklaşma, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 147-162.
- Özdal, B., Genç M. (2005). *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye-AB İlişkileri'ne Etkileri*, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Özkan, G. (2002). Avrupa Birliği Hukuku ve Milli Egemenliğin Devri, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1-2), 57-89.
- Özman, A. (1964). Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(1), 53-121.
- Pazarcı, H. (1989). *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap*, Ankara: AÜ SBF ve BYYO Basımevi.
- Rosenkranz, G., Froggatt A., Schneider M. vd. (2010). *Nükleer Enerji Masalı-Nükleer Enerjiye Neden Karşıyız?*, İstanbul: Heinrich-Böll-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.
- Shaw, M. N. (2018). *Uluslararası Hukuk*, Y. Acer (Çev.) Ankara: TÜBA.
- Sur, M. (2017). *Uluslararası Hukukun Esasları*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Taşdemir, M., Aydın, E. (2020). EUROCONTROL Üyesi Avrupa Hava Seyrüsefer Hizmet Sağlayıcı Kuruluşları Etkinlik Değerlerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 4305-4322.
- URL-1: "Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 24", https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_24.html (Erişim 25.06.2023).
- Uygun, O. (2019). *Devlet Teorisi*, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Vogel, J. P. (t.y.). <https://www.schule-und-revolution-in-leipzig.de/kapitel-4/das-saechsische-schulgesetz-von-1991-transformation-eines-schulsystems/freie-schulen-verfassungsstreit-vorprogrammiert/interview-mit-prof-dr-johann-peter-vogel/> (Erişim: 12.10.2023).
- Zeidler, W. (t.y.). Federal Almanya Anayasası (Bundesverfassung Deutschland), https://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg4/zeidler.pdf (Erişim: 25.06.2023).

